

alexandru sever

intoarcerea

PIESĂ ÎN TREI ACTE www.dimez.ro

PERSONAJELE

EMIL SCORȚEANU
 MATEI
 MARCU
 TITUS
 OROS
 CELLA
 CIȚIVA CETĂȚENI

speolog, profesor universitar

un băiat de 12 ani, fiul lui Emil
 un miner bătrîn și ciung
 fosta soție a lui Emil

Un oraș într-o regiune de munte

MOTTO :

„Noaptea e parohia mea”

ACTUL ÎNTÎI

Hol imens. Murmur confuz de voci, de undeva din interiorul casei.

TITUS : Marcule, de ce sînt oamenii
 ăștia așa țepeni ?

MARCU : Nu sînt țepeni, Titus, sînt
 triști.

TITUS : Așa sînt întotdeauna cînd moare
 cineva ?

MARCU : Întotdeauna.

TITUS : Întotdeauna la fel ?

MARCU : La fel.

TITUS : De ce ? Toți morții sînt la fel ?

MARCU : Hm ? Dintr-un anumit punct
 de vedere, s-ar putea zice că sînt la fel.

TITUS : Dintr-un anumit... ce ? Nu în-
 țeleg

MARCU : Sînt morți și morți, Titus.
 Unii mor de bătrînețe, de plititiseală,
 de boală, de necaz, din greșeală, omorî-
 riți sau sinucigași... Tatăl tău a fost
 un erou.

TITUS : D-ai-a venit mama acasă ?

MARCU : Hm, asta-i mai complicat

TITUS : Adică, cum ?

MARCU : Firește... nici vorbă... mama a
 aflat de întîmplarea asta... Pe urmă...
 nu te putea lăsa singur. Nu ? Doar e
 mama ta.

TITUS : Dacă spui tu ! De o săptămînă
 încoace, toată lumea spune că e mama
 mea... Ce ciudat !

MARCU : Ce e ciudat ?

TITUS : Tata spunea că e moartă...

MARCU : Ei, spunea tata așa... ca să
 nu-ți faci gînduri, să te scutească de
 întrebări chinuitoare.

TITUS : Și iată că acu' e mort tata și
 ea e vie... Poate că nici tata nu-i mort.

MARCU : Din păcate, măi băiete...

TITUS : Nici tu, nici nenea Matei, nu
 mi-ați spus vreodată...

MARCU : Ce să-ți spunem ?

TITUS : E chiar mama ?

MARCU : Este.

TITUS : Și de-acum o să rămînă aici ?

MARCU : Mai mult ca sigur.

TITUS : Nu cred.

MARCU : Nu înțeleg. De ce nu crezi ?

TITUS : Pentru că tata are să se în-
 toarcă.

MARCU (*îl privește atent*) : Nu, Titus.
 tata nu se mai întoarce. Morții sînt
 morți.

TITUS : Da, știu. Așa se zice. Numai
 că eu nu cred că-i mort.

MARCU : De ce crezi asta ?

TITUS : Tata nu mă lăsa niciodată
 singur... Decît doar cînd se ducea la
 facultate... Seara venea întotdeauna
 acasă... Știa că nu pot să dorm dacă
 nu mă sărută... Și venea întotdeauna.
 Adevărat, cîteodată întîrzia... dar venea.
 Chiar cînd pleca la București, stătea
 o zi, două... Și se întorcea !

MARCU : Acum n-are să se mai în-
 toarcă, pentru că, dragul meu, e mort.

TITUS : Nu-i mort. Întîrzie.

MARCU (*gînditor*) : Întîrzie exact de
 23 de zile.

TITUS : Ei și ? Poate să întîrzie și o
 lună ! O lună, două... Pe urmă vine.

(*Încet.*) Marcule, știi... în fiecare seară îl aștept. De trei ori, până acum, l-am visat că vine... Băga capul pe ușă, cum făcea întotdeauna... Știi de ce spunea el că face asta? Zicea că-și trimite ochii înapoi să vadă ce fac, dacă dorm sau mă joc... Și eu mă prefăceam că dorm, și el pășea înăuntru, venea încet până la patul meu, se apleca peste mine și mă săruta... Numai că nu puteam să-i petrec mîinile după gît. Eram teapăn, și nu mă puteam mișca, și mă trezeam speriat.

MARCU: Hm, cam greu cu tine, măi băiete!

TITUS: De ce să fie greu? Are să se întoarcă, și gata.

MARCU: Știi de cîte zile lipsește?

TITUS: Știu. De 23 de zile. Ei și?!

Mama a lipsit 12 ani.

MARCU: Ascultă, Titus, nu cumva i-ai spus și mamei asta?

TITUS: Nu, nu i-am spus.

MARCU: Vezi să n-o mîhnești.

TITUS: De ce s-o mîhnesc?... Pe mama n-o poate mîhni nimeni.

MARCU: Mama e frumoasă...

TITUS: Da, și mie mi se pare.

MARCU: Și bună... Trebuie să-i dai ascultare, înțelegi? E mama ta.

TITUS: Pe tata nu-l ascultam întotdeauna.

MARCU: Ba da, îl ascultai... Numai că nu-ți dădeai tu bine seama... Mai făceai tu cîte o trăsnaie... dar îl iubeai. Și iubirea, dragul meu, e o lege morală... Hm, cam complicat pentru tine. Greu să înțelegi!

TITUS: Ba înțelegi.

MARCU: Atunci știi că cine iubește, ascultă. Tu îl ascultai pentru că îl iubeai.

TITUS: Pe mama n-am s-o ascult.

MARCU: De ce? Nu te iubește?

TITUS: Poate că mă iubește. Dar eu, nu!

MARCU: Nu-ți vorbește frumos?

TITUS: O, ba da! Vorbește ca din carte.

MARCU: Ți-a făcut ceva?

TITUS: Ce să-mi facă? Nu, nu mi-a făcut nimic. Mă cam bate la cap. Acu' mi-a spus să îmbrac hainele cele noi.

MARCU: Foarte firesc... Nu vezi ce de lume a venit? Au să vorbească de tatăl tău... Trebuie să fii îmbrăcat decent, nu?

TITUS: De ce? Să vorbești de un mort, asta-i o sărbătoare?

(*Intră Matei.*)

MATEI: Ce faceți aici?

MARCU: Uite, vorbesc cu băiatul ăsta.

MATEI: A, Titus!... Ce mai face, mă, cățelul ăla pe care ți-l dădui?

TITUS: Bine. Știi cum l-am botezat? Pantaloni! Că se dă la om!

MARCU: Hai, du-te și îmbracă-te frumos... și pe urmă revino aici.

TITUS: Bine, dacă zici tu. (*Iese.*)

MATEI: E mîhnit rău, băiatu'!

MARCU: Da. Adică, știi eu? ! Nu prea pricepe el ce s-a întîmplat. E mai mult îngrijorat.

MATEI: De ce? Se teme de maică-sa?

MARCU: Nu, e incredințat că taică-su trăiește... Și e îngrijorat că întîrzie.

MATEI: Întîrziat pentru eternitate.

MARCU: Și cînd te gîndești că ar fi fost de-ajuns să fi amînat expediția cu o zi... sau cu un ceas... pentru ca ordinea lucrurilor să fi fost alta... Nu-i ciudat?

MATEI: Ce anume?

MARCU: Încăpăținarea cu care a ținut să facă expediția asta...

MATEI: Încăpăținarea unui om ca el are alt nume: pasiune.

MARCU: A cutreierat, pe la noi și pe aiurea, zeci de peșteri... Știa în speologie tot ce se poate ști. A chibzuit explorarea asta ca miciodată: a fixat numărul oamenilor, a comandat echipamentul, a numărat rațiile de mîncare, a hotărît cîte zile trebuie să dureze cercetarea, a stabilit sarcinile expediției, le-a repartizat pe om... A calculat tot ce se poate calcula.

MATEI: Afară de imprevizibil.

MARCU: Ba și imprevizibilul l-a ispitit... Un om la gura peșterii... o legătură telefonică... rații suplimentare de mîncare... A făcut el personal două cercetări ca să pipăie cît de cît terenul...

MATEI: Numai moartea n-a putut s-o prevadă.

MARCU: Crezi?... Știi că există o scrisoare... un fel de testament pentru Titus?

MATEI: Știu. Chiar așa îi și zice: „Testament pentru fiul meu“. E o scrisoare veche. Un fel de carte de înțelepciune. Care, în caz de moarte, trebuia predată lui Titus, îla 18 ani.

MARCU: Da, dar nu știi că, ori de cîte ori pleca în explorare, nota pe scrisoare data expediției! Am găsit notate aproape toate datele expedițiilor sale.

MATEI: Atît o fi fost de incredințat că trebuie să moară?

MARCU: Că trebuie să murim... toți sîntem mai mult sau mai puțin incredințați... Întrebarea este: era el în-

tr-adevăr atit de încredințat că va muri într-o peșteră ?

MATEI : Aiurea !

MARCU : A șovăit ca niciodată să fi-zeze data explorării !

MATEI : Nu știu dacă se poate spune că a șovăit... S-a gândit numai s-o amine cu vreo săptămână, ca să pot participa și eu... Eram răcit și nu mă simțeam bine deloc. Pe urmă a hotărît să coboare și fără mine. Habar n-avea că mă scutea de moarte.

MARCU : Da, pe urmă așa a hotărît... Și n-a vrut să-și schimbe hotărîrea nici măcar cînd Titus a căzut la pat. „Pînă mă întorc eu, o să fie pe picioare”, zicea el.

MATEI : Nu-și schimba niciodată hotărîrile. I se părea, se vede, că și-ar trăda destinul.

MARCU : Era grăbit. De parcă s-ar fi temut să nu lipsească la nu știu ce apel !

MATEI : Și habar n-avea că-și fixa ziua morții.

MARCU : Știi ce zic oamenii ? „Îl chema peștera”.

MATEI : Ce nebuni mai sîntem și noi ! Cînd privim lucrurile îndărăt, la sursa lor, mai întotdeauna sîntem ispitîți să vedem o logică, o ordine obligatorie. Acum, expediția ni se pare o sinucidere programată la dată fixă. O înhumare premeditată cu spirit științific ! O ade-vărată îngropăciune !

MARCU : Chiar așa-i și zicea ! În jargonul lui de speolog, ori de cîte ori pornea într-o cercetare speologică, spu-nea rîzînd : „Mă duc să mă îngrop.” Avea umor. bietul de el ! Chiar în dîmîneța plecării, încă nu se luminase de ziua... Ie-a ieșit popa în cale : „Ce Dumnezeu tot cauți prin peșteri, dom-nule ?”, îl-a întrebat omul, cu parapon. Și știi ce i-a răspuns ? „Părinte, noap-tea e parohia mea !” A devenit a lui de veci !

MATEI : De-ar fi ieșit numai cu două minute mai înainte de a se produce cea de-a doua surprare... Azi ar fi fost aici. Și Cella ar fi fost absentă.

MARCU : Da, și eu m-am întrebat de ce dracu n-a ieșit atunci, imediat... Ce-a așteptat ?

MATEI : La ce te gîndești ? Crezi c-a rămas înadins ?... Aiurea ! De ce să fi rămas ?... Acum doispnezece ani poate ar fi făcut-o... Avea un motiv... Ea. Dar acum ? Ținea prea mult la copil !

MARCU : Atunci, ce-a așteptat ?

MATEI : Dar ce te face să crezi c-a așteptat ? S-au repezit, știi bine, mai

întîi cei cîțiva din gara tunelului... Nu puteau ieși toți o dată, nu ? Pe urmă a trebuit să fie evacuat Oroș, cu bra-țul tăiat, și cadavrul fotografului

MARCU : Dar de ce a rămas ultimul ?

MATEI : Știi bine, n-a fost ultimul... Au mai rămas cu el doi inși... Acu', e pro-babil c-ar fi ieșit într-adevăr ultimul. căci era un adevărat căpitan... Fapt e însă că mai erau cu dînsul încă doi oameni... Atunci s-a produs cea de-a doua surprare. O asemenea primejdie exista. Știa toată lumea... Știa pro-babil și el, Cu toate astea, nimeni nu credea că, după eforturi de două zile, după izbînda asta neașteptată de a ajunge la cei blocați în peștera sur-pată, soarta se va înverșuna să refuze oamenilor ăstora șansa de a se salva. Și totuși, s-a întîmplat : s-a produs o nouă surprare. Și cu asta s-a terminat. A fost îngropat definitiv. Dacă surpa-rea asta s-ar fi produs măcar cu două minute mai tîrziu, Emil ar fi fost as-țazi aici... Două minute, pentru un om făcut să trăiască o sută de ani ! Dar tocmai astea două minute nu i-au fost date... (*Privind pe urma băiatului.*) Nu, n-o să-i fie ușor Cellei.

MARCU : Te gîndești la Titus ?... Mda, n-o să-i fie ușor cu băiatul !

MATEI : Dar nu-ți face griji. E deprinsă să învingă.

MARCU : E mai greu să învingi un copil, decît să seduci un bărbat.

MATEI : Deocamdată, are alte griji... Ce spui de invitațiile astea ?

MATEI : Știu eu ? !

MATEI : Teatru ! Se crede pe scenă !

MARCU : În orice caz, e o idee destul de tîmpită să folosești ziua de naștere a lui Emil ca să faci un fel de praznic.

MATEI : E mai deșteaptă decît crezi tu... Țasta-i felul ei de a relua con-tactul cu orașul și mai ales cu oamenii de care are sau de care își închipuie că are nevoie. Totul regizat minuțios : de la surisuri pînă la discursuri.

MARCU : Doar n-o fi avînd de gînd să vorbească !

MATEI : Ba sînt sigur c-o va face ! Nu scapă ea ocazia !... O să evoce figura marelui dispărut... N-o să uite, firește, să pomenească de greșeala ei, de faptul de a nu fi înțeles un asemenea om eminent... Și, plină de modestie, o să declare că a venit anume ca să-și îndrepte greșeala, ca să slujească me-moria lui...

MARCU : Sfinte Dumnezeule ! Nu-i cu putință !

MATEI : Fii liniștit. N-o să fie deloc așa de ridicolă pe cât îți închipui. Ai văzut-o adineori... cum trecea de la unul la altul, spunînd oite o vorbă unuia și altuia ? Modestă, grațioasă și plină de tact... Se vede că și-a scris rolul încă de la București... O fi pus pe vreunul din amanții ei să i-l scrie. Și l-a învățat în trei zile... Îl spune fără cusur. Pentru fiecare are o vorbă potrivită. Oamenii sînt sentimentali și o ascultă mișcați. În viața ei n-a avut un panter cît un oraș și, niciodată pe scenă, un asemenea succes.

MARCU : Matei... de ce ești rău ? Trebuie să recunoști că nu-i lipsită de farmec și de finețe...

MATEI : Nu, nu-i lipsită.

MARCU : De nu te-aș cunoaște, aș zice că-i porți încă ranchiună.

MATEI (*învîns*) : Da, și eu mă suspectez. Am iubit-o prea mult. Știi bine, și tu ai iubit-o. toți... Pe toți ne-a jucat cum a vrut. Pînă ce-a pus mîna pe Emil, și l-a îmbrobodit, și și-a bătut joc de el. Și-am rămas de inima friptă.

MARCU : N-ai fost singurul... Crezi că pune ceva la cale ?

MATEI : Sînt sigur.

MARCU : Și mie mi-a trecut prin cap... Hm, de ce s-o fi întors ?

(*Intră Cella, înconjurată de oameni de toată mîna.*)

CELLA : Poftiți vă rog, poftiți... Cineva spunea odată că la mormîntul unui om mare, nimeni nu vine să plîngă. Știți de ce ?

MATEI (*către Marcu*) : A început !

CELLA : Pentru că un om mare nu e niciodată mort. În felul lui, el continuă să existe. De aceea, să nu plîngem. Măcar astăzi nu. De-ar fi trăit, Emil ar fi împlinit astăzi 43 de ani. Dar ce zic ? !... Oare nu i-a împlinit ? Nu sînt acești 43 de ani o parte numai din toți acei ani hărăziți să-i poarte de-acum încolo numele și faima ? Mă gîndesc, de aceea, că moartea oamenilor mari n-ar trebui de fapt niciodată comemorată ; comemorarea n-ar trebui să fie o festivitate solemnă, tristă și plicticoasă ; ba, dacă trebuie să ne amintim de ei, să ne amintim de ei ca de niște oameni vii, nu de ziua morții, ci de ziua nașterii.

MATEI (*încet lui Marcu*) : Uite-l și pe Titus !...

(*Intră Titus.*)

CELLA : Știu, sînt o femeie prea neînsemnată...

MATEI : Modestia strategică !

CELLA : Ca să întemeiez eu o asemenea tradiție... Dar măcar aici, în casa asta, cît voi trăi eu, vreau să vă adun în fiecare an de ziua nașterii lui, pe voi, concetățenii și prietenii lui, cei mai buni, și fără ceremonii, și — doamne ! — mai ales fără discursuri, să vorbim despre el.

MARCU (*către Matei*) : Îl vezi pe Titus ce atent e ?

CELLA : Știu, de asemenea, că între voi toți — prietenii lui — eu voi fi întotdeauna cea mai sfioasă... L-ați înțeles mai bine decît mine, ați fost mai aproape de el decît am putut fi eu...

MATEI (*încet lui Marcu*) : Mă întreb ce scrib bucureștan i-a compus discursul ăsta nărod ! Și privește oamenii cum o ascultă... Parcă-s fermecați !

MARCU (*mișcat*) : Poate că totuși e sinceră !

CELLA : Dulcea mea pedepasă va fi să-i slujesc memoria, mai bine decît i-am putut sluji în viață.

MATEI (*scrișnit*) : Modestia întruchipată !

CELLA : Și-acum, dacă e adevărat că pentru noi omul ăsta e un om viu, atunci să renunțăm la minutul de reculegere dedicat morților și să ridicăm paharul... Și vreau să vă mai spun... Nu știu dacă momentul e potrivit, nu știu dacă lucrurile s-au copt destul... Dar mă gîndesc... mă gîndesc... să dăruiesc orașului casa asta... cu toate colecțiile adunate...

MATEI (*lui Marcu*) : După cum vezi... știe să și improvizeze nițel !

CELLA : Să se întemeieze aici un muzeu... Un muzeu dedicat lui Emil. Căci știți bine : eroii trăiesc, dar faima lor trebuie întreținută. Vreau să aprind aici, cu voia voastră, o flacără pe care toate generațiile s-o poată întreține.

TITUS (*izbucînd*) : Nu-i adevărat !... Degeaba spui așa !... Tata nu-i mort !

(*Fuge. Emoție unanimă.*)

MARCU : Băiatu' !...

MATEI : Titus !

CELLA (*tulburată, neliniștită*) : Titus !...

PRIMUL CETĂȚEAN : E încă un copil...

AL DOILEA CETĂȚEAN : Ei, drace, ce întimplare !

OROȘ (*bătrîn, ciung și stingaci*) : Îmi pare rău... Nu prea știu eu să vorbesc... Pot să vă spun numai că dacă nu era domnu' profesor... De n-ar fi avut el curajul să-mi reteze brațul... apoi sub bolovani rămîneam, acolo îmi albeau oasele. Dacă oți avea nevoie de mine... Știu eu ! ? Ce pot eu face c-o singură mîna ?... Dar mîna asta... A dumnea-voastră este !

PRIMUL CETĂŢEAN: Iată cel mai lung discurs pe care l-a ținut Oroș în viață.

CELLA: Îți mulțumesc, Oroș. (*Lumea începe a se risipi.*)

MARCU (*mișcat*): Și eu aș fi vrut să spun vreo două cuvinte... Nu-i nimic! Păcat că nu poate s-audă toată lumea... Măcar ție să-ți spun... Știi că am boțezat strada asta cu numele lui Emil? „Emil Scorțeanu“! Acum, unii dintre noi s-au gândit... și orașul a aprobat... N-am vrut să-ți spun mai devreme, până n-am avut siguranța... În fine, ce mai -ncolo -ncoace... Ne-am gândit să-i ridicăm în mijlocul orașului nostru, în Piața Nouă, un monument... Adică o statuie.

CELLA: E cea mai mișcătoare veste pe care mi-o puteai da, dragă Marcule.

MARCU: Mă mai știi pe numele mic? !... Ei, doamne, ce mă mai mir și eu! De parcă n-ai fi de pe-aiici, de pe meleagurile astea, și nu te-am cunoaște noi de cînd erai fată... Hai, la revedere, ai avut destule emoții pe ziua de azi... Și nu fi supărată... Miine o să scrie și ziarele centrale... Ce-a fost, a fost! Păcat că nu mai trăiește și bietul Emil, să te vadă în casa lui. Rămii cu bine. De-acu', ne-am vedea mai des... Și să știi, chestia cu muzeul nu-i o idee rea... Las' că vedem noi! La revedere! (*Iese, Încetul cu încetul, lumea s-a risipit. Cella a închis ușa și se sprijină de ea, obosită. În clipa aceea l-a zărit pe Matei.*)

CELLA: A, tu!... (*Bănuitoare.*) Nu te văzusem. Credeam că nici n-o să vii... De ce n-ai venit tot timpul?

MATEI: O săptămînă nu-i așa de mult ca să mă pot hotărî.

CELLA (*bănuitoare*): Dar pînă la urmă tot te-ai hotărît!

MATEI: Da...

CELLA (*brusc*): Te pomenești că mă mai iubești!

MATEI (*gînditor*): Poți să știi? Inima e un mormînt ciudat... Îngropi în ea un sentiment, și te trezești că e viu... O fi fiind pesemne ceva eroid și în marile pasiuni.

CELLA: Nu înțeleg.

MATEI: Nu spuneai tu că oamenii mari nu mor?... Ai fost foarte mișcătoare.

CELLA (*mereu bănuitoare*): Crezi?

MATEI: Îți pare rău că ți-a stricat Titus scena?

CELLA (*edificată*): M-aș fi mirat să-mi spui un cuvînt bun. (*Amintindu-și de Titus.*) Ai văzut ce-mi făcu banditu'? E încăpăținat și afurisit... Taică-su în-

tre! (*Preocupată.*) O să mai am de furcă cu el!

MATEI: Nu trebuie să fii supărată.

CELLA: Da, știu, e un copil. Dar ai băgat de seamă cum mă privește? Acum are să aibă ce vorbi tot orașul!

MATEI: Nu poți să-i ceri să-ți recunoască într-o săptămînă un statut de mamă. Știi ce vîrstă are? Vîrsta absenței tale. Și nu trebuie să-i iei în nume de rău nici credința că taică-su trăiește.

CELLA: Dar e o prostie.

MATEI: Nu, nu e o prostie. E o carență de imaginație. La vîrsta asta copiii încă nu știu ce e moartea, concep dificil disparițiile totale... Nu-și poate imagina tatăl mort... asta-i tot. Toată imaginația lui e confiscată de amintirea lui Emil. Dacă omul ăsta trăiește, apoi nu trăiește nicăieri mai bine ca în imaginația lui Titus.

CELLA: Vorbești de parcă în sinea ta ai fi și tu convins că e viu. Crezi că mai poate fi în viață?

MATEI: Nu, bineînțeles că nu. De l-aș putea învia, i-aș da toată viața mea. Dar sufletul nu se transplantază; transferul ăsta de energie vitală, sistemul ăsta de-a compensa existențele, nu-l cunoaște din păcate decît legenda și basmul.

CELLA: S-au mai văzut totuși cazuri...

MATEI: Fleacuri! Sînt exact douăzeci și trei de zile de la nenocirea aia... Sînt exact douăzeci și una de zile de cînd au încetat orice încercări de a dezgropa intrarea peșterii... Chiar de-ar fi scăpat de ultima prăbușire, ceea ce, omenște judecînd, e aproape imposibil, nimeni nu poate supraviețui douăzeci și trei de zile, în condiții atît de dificile, fără mîncare și fără lumină.

CELLA: Va să zică, e mort.

MATEI: Da, e o nenocire cumplită. Să salvezi viața atîtor oameni și să mori în ultimul moment... acolo... singur... strivit...

CELLA: Și a salvat într-adevăr oameni?

MATEI: A, te îndoiesti!?... Da, știu, în asemenea împrejurări lucrurile sînt întotdeauna cam obscure. Cum anume s-au produs prăbușirile, ancheta oficială n-a putut stabili mare lucru... Mărturiile supraviețuitorilor se bat adesea cap în cap... Cîteva lucruri sînt totuși indiscutabile... Cînd s-a produs prima surprare, a fost îngropată toată expediția: Emil, Andreescu, profesorul de științe naturale de la liceu, care a ținut morțiș să participe la cercetarea peșterii, cinci studenți aflați în va-

cantă, fosti elevi ai lui Emil, doi mîneri, oameni bătrîni, ieșiți la pensie, dar cu o mare experiență a adîncurilor, și un electrician, care era totodată tehnicianul și fotograful expediției. Așadar, din zece înși mai trăiesc șase; și toată lumea e de acord că asta se datorește în primul rînd lui Emil.

CELLA : Nu-o fi mutat singur tot muntele !

MATEI : Nu. Dar — cum să-ți spun ? — a organizat speranța. I-a ținut în viață. Lui i se datoraste că, în loc să se dezgroape șase cadavre, s-au dezgropat șase oameni vii.

CELLA : Și cum i-a ținut în viață cu discursuri ?

MATEI : Pentru Dumnezeu, nu fi rea ! Ca să ajungi să dezgropi atîția oameni, trebuie să disloci tone de stîncă... Problema e întotdeauna cit de repede poți să ajungi la ei. Inutil să-ți spun că s-a făcut tot ce era omenește cu putință... Dar nici un ajutor, de afară n-ar fi putut de astă dată ajuta, de n-ar fi fost sporit de efortul oamenilor dinăuntru... Prima surprare, la o distanță de vreo sută de metri de intrare, a nîmicit aproape tot instrumentarul expediției, a îngropat toate bagajele și alimentele, l-a ucis pe fotograf și a prins sub stînci brațul lui Oroș. Dar tu știi ce înseamnă să faci nouă oameni, ba nu, opt — Oroș, cu brațul rețezat, era un invalid neputincios... Știi tu ce înseamnă să faci opt oameni îngropați, să lucreze ? Îți poți tu imagina, cit de oît, în ce condiții morale și materiale trebuie ei să se miște?... O peșteră prăbușită este un submarin scufundat, reținut în tenebre, neputincios să se mai ridice la suprafață. Știi cu ce începe curajul în adîncuri ? Cu păstrarea lucidității. Emil a fost între cei patru sau cinci inși care nu și-au pierdut mințile...

CELLA : Asta înseamnă că oricare dintre cei patru sau cinci inși ar fi putut face probabil exact ceea ce a făcut Emil.

MATEI : Probabil. Fapt e că cel care a impus acolo spiritul vieții a fost Emil. În asemenea împrejurări, oamenii nu țin discursuri, nimeni nu candidează la un fotoliu în Empireu, nimeni nu spune: „Eu sînt al mai mare“; nimeni nu se impune prin forță. Oamenii se înțeleg repede, pe tăcute: ca și cum unicul limbaj care și-a mai păstrat virtutea comunicării e acela al instinctului, dacă nu cel al conștiinței. E o clipă unică în care ideea se substituie cuvîntului

aboliți. Întrupărea aceste idei — în clipa și în locul ăsta — a fost Emil.

CELLA : Și ce idee întrupărea el ?

MATEI : Ideea de salvare. O primejdie e un seism în ordinea realității acceptate... Să înlături o primejdie înseamnă să introduci sub epiderma înfiorată a realității scheletul unei noi ordini. Într-o galerie prăbușită, oamenii se grăbesc întotdeauna să-și sape o nouă galerie. Numai că ierarhiile valabile în anume ordine, nu sînt neapărat valabile în alta. Primejdia își are ierarhiile ei ! Acolo unde altădată izbîndea, să zicem, o ierarhie întemeiată, oficial și rutinier, pe o patalama cu ștampilă, în momentele de primejdie se impune decisiv aceea întemeiată pe puterea spiritului.

CELLA : Ierarhia e adică eminentamente morală. Sfîntul e doar și el un fel de general peste martiri mai mititei, nu ?

MATEI : Ți se pare atît de incredibil ?

CELLA : O, nu ! Dacă au fost împărați canonizați, de ce n-ar fi și savanți speologî !

MATEI : Emil a fost comandantul nu pentru că era conducătorul științific al expediției, ci pentru că, la urma urmei, l-a investit tot ceea ce făcea din el, omul unei atitudini morale superioare. Rămînea numai ca viitorul să sancționeze investiția.

CELLA : Să-l confirme, adică, pe postul de erou.

MATEI : Da, și l-a confirmat. Sînt momente cînd viața se cumpănește cu moartea și cînd tot eroismul, ăsta e : să împiedici cumpăna să încline de partea morții. Asta a făcut Emil. Perfect orientat în spațiu... și poate chiar neorientat.. a împărțit oamenii în două echipe și i-a pus să lucreze ca să semnalizeze celor de afară o direcție și să ajute la perforarea tunelului... O echipă luora, alta se odihnea... O mișcare strict raționată, ca să se consume cît mai puțin aer și puteri... În același timp, a colectat toată mîncarea existentă prin buzunarele oamenilor și a raționat-o de asemeni. Și n-a uitat nici să-l îngrijească pe Oroș, după ce îi tăiasse brațul... Și cînd, după două zile de eforturi supraomenești galeria a fost străpunsă și oamenii sleiți au început să iasă, s-a produs cea de-a doua surprare... Fuseseră salvați șase inși... Fuseseră scos și cadavrul bietului fotograf... Mai rămăseseră trei inși, între care Emil. De ce n-au ieșit o clipă mai devreme ?

CELLA : Or fi avînd și sfinții orgoliul lor ! E și asta o beție !

MATEI : A, o ajuns și la tine legenda asta!... (Îngîndurat.) Da, pe vremuri beam mult. Mai ales după divorț... Pe urmă, însă, se ferea. Se rușina de copil. Iar la cursuri, auzi tu, n-a intrat beat niciodată. Niciodată. Cît privește orgoliul... Fleacuri. Oare tot ce-a făcut acolo, pe fundul pămîntului, era fața unui om amețit de orgoliu? Oamenii spun că s-a înapoiat să caute caseta cu clișee, unul din puținele obiecte regăsite după prima surpare. Atunci s-a produs cea de-a doua surpare. De ce? Încă o zi și o noapte au continuat încercările desperate de a ajunge la el...

CELLA : Era o absurditate. Nu poți să disloci munții!

MATEI : Ba da, ar fi trebuit să se poată! De ce nu? De ce? Dacă cumva există un Dumnezeu, asemenea întrebări strivitoare te pot certa cu el pentru vecie.

CELLA : De ce să ne punem întrebări la care nu putem răspunde? E mort. ăsta e un fapt. Trebuie să pornim de la fapte.

MATEI : Știi, Cella... Cred că și înainte de a te fi iubit, întotdeauna te-am învidiat... Ești făcută să răzbați... să repurtezi victorii... oricît de mizerabile... dar victorii. Tu nu ți-ai îngăduit niciodată să mori strivită de un munte.

CELLA : Adevărat. Pe scenă am învățat să mor mai frumos.

MATEI : Am avut odată un profesor care, parafrazînd un filozof ilustru, spunea: mă îndoiesc, deci exist. Siguranța existenței i-o dădea însăși posibilitatea de a se îndoii de ea. Tu ești dintre ființele care, pentru ca să existe, n-au nevoie să se îndoiască de nimic. Emil e mort. Asta nu e o tragedie, nu e o durere... E un fapt. Ce vrei să întemeiezi tu pe faptul ăsta?

CELLA : Trebuie neapărat să întemeiez ceva?

MATEI : Pornesc, vorba ta, de la fapte. Doisprezece ani de zile n-ai dat un semn de viață... n-ai scris copilului tău o carte poștală... Ai uitat pînă și ziua aceea în care l-ai născut, care zi, după cum bine știi, e ziua căreia i se spune ziua nașterii. Niciodată o felicitare... un cadou... nimic. De Emil, nu mai vorbesc, nu te mai lega nimic... nici măcar nimicul acela care e un cordon ombilical și pe care un bisturiu indiferent îl taie ca să separe mamiferul de fătul lui...

CELLA : Crezi că Emil a fost mai blajin? Doisprezece ani, copilul m-a crezut moartă. Asta i-a spus sublimul nostru erou.

MATEI : Și tu erai?... Ai dat oare vreun semn că ești vie?

CELLA : Reputația mea de artistă nu era un semn de viață?

MATEI : În cazul ăsta trebuie să conchidem că gloria ta n-a ajuns încă pe strada asta.

CELLA : Numele meu era în ziare, pe afișe, pomenit la radio și la televizor...

MATEI : Și crezi că sînt pe lume copii cărora le este de-ajuns să-și cunoască mama din zvon public?

CELLA : Putea să-i spună măcar odată: „Asta-i mama ta“! Dar nu i-a spus.

MATEI : Înțeleg: nu iubirea băiatului te ademenea. Aplauzele lui le-ai fi vrut.

CELLA : De ce i-a spus copilului că sînt moartă?

MATEI : Dar pe tine ce te-a împiedicat să dovedești că nu ești? Nimic.

CELLA : Ceea ce a făcut el e aproape un asasinat.

MATEI : Asasinul e mort. Trăiască victima! A fost nevoie de doisprezece ani și de moartea lui Emil... mai ales de moartea lui Emil, pentru ca să te întorci. De ce? Ce te-a adus?

CELLA : Poate că remușcările.

MATEI : ăsta e un răspuns de tragediană. Aici nu jucăm nici o piesă de teatru.

CELLA : Crezi că sînt incapabilă de remușcări?

MATEI : Remușcarea e o îndoială... Nu te-ai îndoit niciodată că ai procedat bine.

CELLA : Poate că mi s-a făcut milă de copil.

MATEI : Poftim! Sentimentul pe care îl rezervăm schilozilor, ea îl rezervă copilului.

CELLA : Și totuși, nu sînt un monstru.

MATEI : Fără garanția unui sobor de savanți nu cred. Pot, cel mult, să fiu de acord că ești un monstru care se ignoră. Dar ești! Știi proverbul cu lacrimile crocodilului!... De ce să cred în lacrimile tale? De fapt, asta și cred că ești: un crocodil căruia o conspirație universală i-a dat, în loc de o coadă solzoasă, un trup de femeie.

CELLA : Bine! Și-atunci, de ce crezi că am revenit?

MATEI : Vrei să-ți spun eu!?

CELLA : Dacă ești așa de perspicace...

MATEI : Probabil să te fi adus interesul... Și nu neapărat interesul cel mai vulgar... Vreau să spun... la început, trebuie să te fi atras rolul.

CELLA : Ce rol?

MATEI : Rolul eternei văduve. Ești... nu zic o actriță... dar o femeie prea lacomă

- de senzație ca să nu te spitească prin-
lejul de a atrage atenția asupra-ți. Des-
pre fapta și moartea lui Emil s-a scris...
Vorba ta : s-a vorbit și la televizor !
Ce ocazie admirabilă să-ți agonisești
nițică reclamă !... Să pozezi în mamă
îndurerată... să-ți proclami în văzul
lumii solidaritatea cu lumea asta de
munteni din care ai ieșit... Și, mai ales,
ce prilej de a asocia durerea și talen-
tul pentru a sugera în ce chip calitatea
artei trăiește din adâncimea sentimentu-
lui. Ca și cum durerea ta ipotetică tre-
buie neapărat să fie o dovadă sigură
de talent ! Bietul Emil ! S-ar zice că
toată tragedia și moartea lui a fost cal-
culată, încă de la începutul lumii, odată
cu mecanica universului, pentru ca să-ți
prilejuiască ție, într-o bună zi, nițică
reclamă și să-ți agonisească o prețuire
pe care tot talentul și farmecul tău ab-
solut natural n-au fost în stare să ți le
aducă. Să vezi o mare durere confis-
cată pentru țelul meschin de a întreține
o reputație mereu primejduită, sfinte
Dumnezeule, atîta rapacitate te înstrăi-
nează de tot neamul omenesc !
- CELLA (gînditoare) :** Mă crezi o actriță
atît de proastă ?
- MATEI :** Nu, dimpotrivă. Cred că ești o
actriță mare. Dar simplul fapt că ai ta-
lent, crezi că asta schimbă lucrurile cu
ceva ?
- CELLA :** Nu, nu le schimbă. Dar poate
că le explică.
- MATEI :** Aiurea ! Nu explică nimic. Ești
un monstru de talent. Și asta-i tot
- CELLA :** Trebuie să mă fi iubit mult,
pentru ca să mă urăști atît !
- MATEI :** Da, te-am iubit. Numai că unii
iubesc orbește... Așa cum te-a iubit
Emil. Alții te iubesc cu ochii deschiși...
Așa cum te-am iubit eu. Te-am cu-
noscut, te știu... îți cunosc fiecare gînd,
fiece tresărire pulsatilă a sufletului tău.
Și te-am iubit împotriva oricărei ra-
țiuni : tocmai asta nu pot să-mi iert. În
Emil, ți-ai bătut joc de toți... de noi
toți care te-am iubit... de toată lumea...
de tot orașul.
- CELLA :** A, orașul ! Îl cunosc mai bine
decît tine. Odinioară îl uram. Acum
mi-e indiferent. M-am născut în vatra
minei, păzită de munții ăștia neguroși...
Mama era o țărancă de la cîmpie...
Toată viața a tînjit după soare și cer
albastru. Am vrut să fug... să scap...
aveam nevoie de un alt cer.
- MATEI :** De cerul de mătase al scenei și
de arborii de carton ai recuzitei.
- CELLA :** Da, era o altă lume. Nimic nu
mă putea reține.
- MATEI :** De aceea ți-ai început cariera
la 16 ani, în ușa circiumilor.
- CELLA :** Îmi era indiferent pe ce ușă
intra în lume. Numai timpitu' acela a
crezut că mă poate reține !
- MATEI :** Dar timpitu' ăla te-a luat din
stradă și te-a făcut soția lui. De ce nu
l-ai părăsit atunci ?
- CELLA :** Mai aveam nevoie să învăț.
- MATEI :** Înțeleg. Timpitu' era destul de
tîmpit ca să te pună să înveți carte și
să te țină la conservator. Erai la vîrsta
la care frumusețea făgăduiește orice,
chiar și talent. Cred că a fost singurul
om de pe lume care a crezut atunci în
talentul tău. Și care i-a fost răsplata ?
A doua zi după ce ai ieșit din mater-
nitate i-ai pus copilul în brațe și ai
șters-o la București.
- CELLA :** I-am spus să vină și el... Știi
ce mi-a răspuns ?
- MATEI :** Îmi închipui.
- CELLA :** Că la București nu sînt peșteri.
De parcă ar fi fost singurul om din
țara asta care nu-și face meseria unde
trebuie și-și mănîncă leafa la Bucu-
rești !
- MATEI :** Cella, de ce minți ? E adevărat
că Emil voia să rămînă aici... aici unde
se născuse și pe locurile de care îl lega
pasiunea științei sale... Dar chiar de-ar
fi vrut să plece la București, tot ai fi
rupt.
- CELLA :** Da, mă plictisea. Era mai mare
decît mine cu doisprezece ani, dar mie
mi se părea că ne despart o sută. Omul
ăsta s-a născut bătrîn ! Uite și la me-
seria pe care și-a ales-o : speolog. E
savant în speologie. O știință a pește-
rilor, a lăcașurilor subpămîntene, la care
lucrează milenii ! O știință înrudită
cu geologia, cu arheologia, cu paleontol-
ogia...
- MATEI :** O știință ca oricare alta !
- CELLA :** Nu-i adevărat. Științe ale bă-
trîneții... ale lumii și ale vîrstelor ei.
Mergea cu ciocănelul după el, mă țira
pe munți... Între două sărutări, găsea
timp să mai ciocănească cite un bolov-
an. Ciocănea mereu ! Zicea că umbra
să caute o poartă...
- MATEI (iluminat) :** O poartă ! ?
- CELLA :** Da, o poartă către inima păm-
întului... Către locul de unde își putea
culege rimele, mormolocii, ginganiile
spărioase de lumina zilei, șoarecii ăia
ai nopții, liliecii lui de peșteră, pești-
șorii transparent și reci ai apelor sub-
terane, cristalele lui nesimțitoare, cu
luciri moarte... toată fauna și flora de-
desubturilor, întunericului și tăcerii.
Uite prin casă... E plină casa de ele !

- Colecții nesfârșite, clasate, sistematizate, orînduite, studiate... De-ar fi putut, m-ar fi împăiat ca pe lighioanele lui și m-ar fi cocoțat pe un colț al bibliotecii ca să mă contemple ceasuri de-a rîndul...
- MATEI : Poate n-ar fi greșit... Un exemplar dintr-o specie de răpitoare.
- CELLA : Avea și o deviză : „Noaptea e ogorul meu“. Știi cum se spune asta pe latinește ? Mă speria și mă plictisea. L-am lăsat și am plecat.
- MATEI : Minți. Nu de asta ai plecat.
- CELLA : Am mai avut și alte motive ?
- MATEI : Cînd ai plecat din casa asta, n-ai plecat singură... Știi bine ! Te-ai agățat de primul actoraș în trecere prin oraș, cum se agață un înecat de coada unui cal, și măgarul te-a tras pînă pe malurile Dimboviței.
- CELLA : A... știi și asta ! Nimic nu ți-a scăpat.
- MATEI : Ți-am spus doar că te-am rubit cu ochii deschiși ! Prin nu știu ce farmece, afluam despre tine tot ce voiam să știu. Și eu voiam să știu... să știu mereu, să știu totul.
- CELLA : Și de ce țineai atîta să știi ?
- MATEI : Ca să-mi trăvesc inima și să mă lepăd de tine.
- CELLA : Și-ai izbutit ?
- MATEI : M-am căsătorit... am copii...
- CELLA : Cum s-ar zice, te-ai fortificat... Și ești astăzi mai sigur de tine decît erai acum doisprezece ani ?
- MATEI : Cella... citeșc în ochii tăi plini de mister ca într-o carte deschisă... Pentru ce vrei să mă seduci ?... Vrei să-ți spun eu ?
- CELLA : Nu. atotștiutorule ! Am să-ți spun eu. Ai adunat destul venin în doisprezece ani, nu mai sperai să ai ocazia să mă minjești... De ce ți-aș da mereu ocazia ?... Da, mărturisesc... mi-a trecut prin cap și ideea asta... De ce nu ? Să te seduc. Îmi plăci mai mult ca acum doisprezece ani. Dar fii liniștit, nu numai de asta... Sînt mai ticăloasă decît mă crezi... Întotdeauna mi-a plăcut să îmbin plăcutul cu utilul...
- MATEI : Ce țing vrei să-mi propui ?
- CELLA : Nu spuneai tu acum cîteva minute că nu-mi uit niciodată interesele ? Crezi că numai dorința de a face nițel tapaj în jurul numelui meu ar fi fost destul să mă aducă în orașul ăsta ?
- MATEI : Încerc să înțeleg... Ți-ai spus, desigur, că un om singur, ca Emil, nu putea cheltui toți banii pe care îi cîștiga...
- CELLA : Ce intrigant grozav ar fi putut ieși din tine !
- MATEI : Trebuia să aibă omul economii... Cîteva zeci de mii de lei nu sînt, firește, o avere de nabab...
- CELLA : Dar, mă rog, s-au făcut crime și pentru sume mai mizerabile... Spune, spune mai departe ! Sînt curioasă să văd pînă unde poți să mergi !
- MATEI : Există, apoi, de pe urma lui Emil, o pensie, și ea trebuie să fie o pensie substanțială, nu ?
- CELLA (*uscăt*) : Cred că da.
- MATEI : Există apoi colecții valoroase... Și casa ! Dar am uitat : făgăduiși să le dăruiești orașului pentru un muzeu al eroului.
- CELLA : Crezi ?
- MATEI : Bine, dar cum vei dispune de lucruri care nu-ți aparțin ? Divorțată, nu ai absolut nici un drept de moștenire. Banii, pensia, totul aparține băiatului.
- CELLA : Ți-ai putea răspunde că cineva trebuie totuși să cheltuiască în numele lui.
- MATEI : Perfect : vrei să fi tutorele copilului, să obții copilul și odată cu el dreptul de a pune mîna pe tot.
- CELLA : Și ar fi o crimă atît de mare ? Cine poate fi tutorele cel mai firesc al copilului, dacă nu mama lui ?
- MATEI : Dar poate mama asta să dovedească că în doisprezece ani s-a interesat măcar odată de copilul ei ?... Băiatul e destul de mare ca să vorbească, prietenii lui Emil încă n-au murit... Ce te faci dacă tribunalul îți refuză băiatul ?
- CELLA : Crezi că se poate întîmpla așa ceva ?
- MATEI : Firește că se poate... Acum știu de ce vrei să mă seduci ! Pentru că îți închipui că ai putea avea nevoie de mine.
- CELLA : Dacă nu vei fi tu, va fi altul.
- MATEI : A, te gîndești la Marcu... El a avut întotdeauna o influență mai mare asupra lui Titus... Băiatul ține la el... Apoi, Marcu mai are o calitate pe care eu n-o am : e mai sentimental, Și-ți închipui că e mai vulnerabil. Nu văzuși cum l-a mișcat discursul tău ipocrit ?
- CELLA (*gînditoare*) : Mi-ai dat cîteva sugestii excelente !
- MATEI : Și crezi că ai să izbuțești ?
- CELLA : Ascultă, dragă Matei : crezi serios în tot ceea ce-ai înșirat pînă aici ? Crezi serios că o femeie ca mine, care cu un singur cuvînt, poate agonisi într-o singură seară mai mult decît toate economiile de-o viață întregă ale bietului Emil, crezi serios că o femeie ca

mine se poate interesa cu adevărat de banii ăștia amărâți ai băiatului, sau de pensia lui de urmaș? Crezi serios că mă poate interesa casa asta bătrânească, dintr-un orașel de munte?

MATEI: De ce n-aș crede! Cred.

CELLA: Nu-i adevărat. Nu crezi. Acu' firește, sînt prea realistă ca să las deoparte beneficii la care copilul are în orice caz dreptul!

MATEI: Cînd n-ai fost tu realistă?

CELLA: Dar adevărul, oricît de incredibil, e altul.

MATEI: Copilul.

CELLA: Da, copilul.

MATEI: Un amor subit.

CELLA: Nu cred în amoruri subite. Mă gîndeam uneori la el... dar cum să-ți spun... ca la un fel de vis îndepărtat. Știam că trăiește...

MATEI: Ia-tă un motiv de eternă recunoștință!

CELLA: Dar nu mi-l puteam închipui decît așa cum îl lăsasem: în scutece.

MATEI: O închipuire de femeie care vrea să țină timpul pe loc. Sau o invaliditate de mașteră?

CELLA: Știrea catastrofei mi l-a reamintit..

MATEI: Cum s-ar spune: seismul a atins zonele conștiinței!

CELLA: Poate să mă fi hotărît și ideea că n-am cui i-l disputa... în orice caz, asta mi-a trezit curiozitatea.

MATEI: Curiozitate de cucoană în plimbare prin grădina zoologică.

CELLA: Poate. Dar la început asta a fost: curiozitate. Eram curioasă să știu cum arată... E îngrozitor, nu? Dar ăsta-i adevărul. De asta am venit. Că nu mai vreau să plec cum am venit, asta-i altă poveste! Am descoperit că am nevoie de copil... Și am să-l iau.

MATEI: A, te gîndești la toiagul bătrîneților!

CELLA: Da, la toiagul bătrîneților, la anotimpul singurătății și mizeriei fizice. Și, firește, numai pentru că mă credeți interesată, n-am de gînd să renunț la nimic din ceea ce e dreptul copilului: nici la bani, nici la pensie, nici la casă, și nici măcar la colecție.

MATEI: Casa ai făgăduit-o orașului.

CELLA: Vorbe! Dacă nu mi-o plătesc, nu le dau nimic!

MATEI: A, probabil vrei să-ți iei un apartament în Piața Nouă, să poți contempla de dimineața pînă seara statuia eroului.

CELLA: Prostule! Crezi serios că am de gînd să rămîn aici? Să mă îngrop în orașul ăsta asaltat de munți și co-

pleș de nori?! Să stau la răscrucea birfelilor?! Să-mi aleg amantii dintre bărbații răpănoși ai orașului?! Să-mi țină statuia din Piață contabilitatea amorurilor?! Nu, îmi iau băiatul și plec la București.

MATEI: Înțeleg, înțeleg... Nu poți abandona teatrul... Vrei să bați cu pumnul în masă: eu, soția... ex-soția... văduva ex-soțului... unica iubită a eroului... Eu, mama copilului... copilul eroului... Eu, să nu joc în cutare piesă? Să nu plec în cutare turneu? Să nu joc în cutare film?... Numele eroului folosit meschin, ca să obții un plus de două sute de lei la salariu și un titlu oficial.

CELLA: Măcar la atîta să-mi folosească!

MATEI: Și faima lui, agonisită în sudoarea morții, anexată la alcovul tău, să-ți pețască adoratorii.

CELLA (*cu un zîmbet*): Invidiosule, ce-mi reproșezi, că am iubit? Da, am iubit... și am învățat și pe alții să iubească...

MATEI: Nu să iubească... Să se împărecheze.

CELLA: Nu eu am inventat dragostea... Eu, numai am descoperit-o.

MATEI: Și ce-ai descoperit că e?... Un rit? O îngropăciune în miez de noapte?

CELLA: Poate o înviere!

MATEI: O aventură în întuneric!

CELLA: O rugăciune în doi.

MATEI: Rugăciunile egoismului absolut.

CELLA: Te înșeli... M-am risipit fără cruțare...

MATEI: Cine s-a îmbogățit din risipa asta?

CELLA: Un rug sînt!

MATEI: Știu... Vîntul a purtat cenușa pînă aici.

CELLA: Ce importanță are! Totul e să arzi! ăsta-i secretul tinereții.

MATEI: De ce ai nevoie de tinerețe: ca să repeți toate prostiile?

CELLA: Da! Mai ales prostiile pe care nu le regreti!

MATEI (*bănuitor deodată*): Cella... tu ascunzi ceva!

CELLA (*nedumerită*): Nu înțeleg...

MATEI: De ce joci teatru?

CELLA (*descumpănită*): Adică, cum?

MATEI: De ce joci rolul femeii demnice și hapsine? De ce m-ai lăsat să spun atîtea prostii? De ce te ponegrești cu atîta înverșunare?

CELLA (*palidă*): Ai început iar să vorbesti prostii!

MATEI: Nu, de data asta nu... Așa se poartă numai un om care are ceva de ascuns.

CELLA (*neliniștită*): Ce să ascund?

MATEI : Motivul... adevăratul motiv al întoarcerii tale.

CELLA : Copilul! Nu-i un motiv destul de bun?

MATEI : Da, copilul, dar mai este ceva... Numai că încă nu-mi dau bine seama ce.

CELLA (*rizind crispat*): Fleacuri! Am venit să-mi iau copilul — asta-i tot. Și te asigur că-mi face grozavă plăcere să vin și să spun unui copil care mă crede moartă: iată-mă, trăiesc, sînt aici, sînt vie! Degeaba a vrut să mă îngroape!

MATEI (*ginditor*): Nu Emil te-a îngropat.

CELLA : Atunci de ce i-a spus că am murit?

MATEI : I-a spus adevărul : muriseși.

CELLA (*cu finețe*): Cînd?

MATEI : În ziua cînd ai plecat. Odată cu copilul, ți-ai lăsat aici și sufletul. La trei sute de kilometri de aici sau în cimitirul din vale, erai la fel de absentă.

CELLA : Știa totuși că am plecat să fac teatru.

MATEI : Și arta ta nu e o absență?

CELLA (*speriată*): O absență?

MATEI : Un surghiun. Te-ai dus să te îngropi pe scenă, cum se duc alții să se îngroape într-un cavou confortabil.

CELLA : Doamne, doar n-oi fi crezînd că nu cobor niciodată din scenă!

MATEI : Ba da, dar cînd cobori nu ești decît o umbră : fantoma personajelor intrupate.

CELLA : Și totuși, am iubit!

MATEI : Ți se pare. O fantomă care face dragoste ca să-și agonisească iluzia vieții! De aici, pesemne, și rîvna ta : actul dragostei e singurul care îți dă iluzia existenței.

CELLA : Și venirea mea aici?

MATEI : Acum știu ce vrei să ascunzi!... Ai venit aici, pe locul unde născuseși, cu nădejdea de a regăsi sentimentul vieții. Ai venit să te împaci cu trecutul tău. Să-ți întregеști ființa știrbită... Vo-

iai să învii pe locul în care muriseși.

CELLA : Crezi?

MATEI : De asta și ai nevoie acum de copil : să-ți garanteze învierea.

CELLA (*cu un ris fals*): Doamne, ce de vorbe pentru ca să-mi spui că mă crezi mai bună decît par! (*Ironică.*) De fapt, știi ce ai făcut? Ai inventat un personaj și i-ai dăruit numele meu. Nu, slavă Domnului, nu sînt atît de nefericită pe cît mă crezi!

MATEI : Ba ești. Numai că nu știi.

CELLA : Perfect. Prefer să rămîn ignorantă. Am să-mi iau copilul și nimeni n-o să mă poată împiedica. (*Intră Titus.*)

TITUS : Nenea Matei! Nenea Matei! Vine tata...

MATEI : Ce spui?

CELLA : Imbecil mic!... Ai început să ai viziuni?

TITUS : Vine... Îl aduc! (*Intră Marcu.*)

MARCU : Știi!... Așa ceva încă nu s-a întîmplat.

MATEI : Dar vorbește odată, omule!

MARCU : Emil...

MATEI : Nu se poate.

MARCU : E viu. L-au găsit niște ciobani aici, peste cîmp, la gura minei vechi. Aproape orb și epuizat... Numai zdrențe, abia răsufală.

MATEI : Mina veche!? Cum a ajuns acolo? (*Intră mulțimea. Pe o targă improvizată, învelit cu un cearceaf, e purtat un trup cu aparența unui cadavru.*)

TITUS : Am spus eu! (*Targa e depusă pe masă, în mijlocul încăperii.*)

PRIMUL CETĂȚEAN : A anunțat careva Salvarea?

AL TREILEA CETĂȚEAN : Îmi dați voie... sînt medic. (*Se apropie de masa din mijlocul holului, pune urechea pe pieptul omului, apoi își ridică capul, privește în jur interogativ, cu un aer stupid.*)

CELLA (*incordată*): Trăiește?

AL TREILEA CETĂȚEAN (*cu un fel de uimire plină de întrebări*): Trăiește

CORTINA

ACTUL AL DOILEA

Același decor.

CELLA (*a închis o ușă și se reazemă de ea, nițel obosită.*)

TITUS (*a băgat capul pe ușa de la intrare*): Pot să intru?

CELLA : A, Titus!... Intră. Vino încoace!

TITUS (*intrînd cu cîinele după el*): Pot să-l văd pe tata?

CELLA : Încă nu... Știi că n-avem voie să-l obosim. Se supără.

TITUS : Tata nu se supără niciodată.

CELLA : Las' că te chem eu. Laptele l-ai băut?

TITUS : Nu.

CELLA : Dacă-ți dau șocolată, bei ?

TITUS (*aspru*) : Nu. (*În loc de explicație.*) Tu, se vede, mă crezi copil. (*Bănuitor.*) De ce nu mă lași la tata ?

CELLA : Tata doarme. Doarme mult. Are nevoie de odihnă. Și de liniște.

TITUS : Bine, plec. Dar să știi : mă întorc. (*Trage căinele după el.*) Hai, Pantaloni ! (*Cînd să iasă, aruncă o privire pe fereastra ce dă în curte.*) A venit nenea Matei. (*Iese. Cella a întepenit într-o așteptare plină de încordare.*)

MATEI (*din prag*) : Încă n-ai plecat ?

CELLA : Încă nu.

MATEI : Și ce aștepti ?...Să moară ?

CELLA : Fii liniștit... n-o să moară. Cu odihnă multă și regim calculat, are să se îndrăvească destul de repede.

MATEI : Și cu ochii ?

CELLA : Nimic deosebit. Ochiul a fost, firește, sensibilizat de pe urma ieșirii bruște la lumina zilei... Va trebui să poarte ochelari negri... Cel puțin un timp.

MATEI : I-a luat jos bandajul ?

CELLA : Da. Dar stă pe întuneric.

MATEI : Va să zică, încă nu știe.

CELLA : Ce să știe ?

MATEI : Nu știe că ești în casă.

CELLA : Nu. (*Șovăitor.*) Cred că nu.

MATEI : Ai vreo îndoială ?

CELLA : De fapt, nu. Îmi spune soră. Crede că sînt o soră de la spital.

MATEI : Și, la urma urmei, de ce i-au dat drumul din spital așa de repede ?

CELLA : Nu exista nici un motiv să-l mai țină. Și, pe urmă, el însuși a cerut. MATEI : De ce n-ai angajat măcar o soră ?

CELLA : Ce să facă aici ?

MATEI : Ce faci tu.

CELLA : Cheltuială inutilă.

MATEI : De cînd ai devenit econoamă cu banii altora ?

CELLA : Nu-i vorba de bani.

MATEI : Dar de ce e vorba ?... Ți-ai pus în minte să-l otrăvești ? În cazul ăsta, rolul de soră îți vine ca o mînușă.

CELLA (*rece*) : Cînd o să mă hotărască să-l asasinez, o să-mi pregătesc un alibi mai bun decît acela de a juca rolul unui personaj care poate fi bănuț din primul moment.

MATEI : Și-ai rezistat ispitei de a nu-i spune cine ești ?... De ce ? Te temi să nu te dea afară ?

CELLA : Nu. Lucrurile sînt mai simple. Doctorul spunea să-i cruțăm orice tulburare.

MATEI : A, crezi că va fi tulburat ! ?

CELLA : Nu. Nu-mi fac iluzii... Adică.

nu-i vorba de asta. Doctorul se teme nu atît de epuizarea fizică, cît de urmările unui zdruncin nervos.

MATEI : Acu' vrei să-l scoți de nebun !

CELLA (*fără să-l audă*) : Știi că aproape nu vorbește ? La început a pomenit odată numele băiatului... Cînd i l-am adus la pat și i-am pus în mînă mîna copilului, a strîns-o ușurel, i-a mîngiat-o cu degetul mare... Pe urmă, nimic, decît... rareori... cuvinte uzuale. Ai zice că spiritul lui, obosit, somnolează. Sau, mai vine zis : nu izbutește să se trezească de-a binelea.

MATEI : Nu înțeleg. E ceva în neregulă ?

CELLA : Dacă-l întreb de vrea să mănînce, nu zice nu, dar nu știi niciodată dacă o să mănînce sau nu mîncarea. Nu-i e foame. Și dacă, de pildă, dau drumul la radio, nu protestează niciodată, așa cum niciodată nu-mi cere să-l închid... Ai zice că nu aude.

MATEI : Ce vrea să zică asta... E indiferent ?

CELLA : Înstrăinat... Dus !

MATEI (*ecou mirat*) : Dus !

CELLA : Pentru prima oară a avut o manifestare de voință... azi dimineață. Am vrut să ridic nițel storul, să-i subțiez întunericul cu un pic de lumină... La urma urmei, nu-i putea face rău atît timp cît are la îndemînă ochelari negri. Se vede însă că a auzit, căci din fundul camerei, din întuneric, mi-a spus numai-decît : „Lasă, soră, mă simt mai bine pe întuneric“.

MATEI : Mda... nu-i bine. Doctorului i-ai spus ?

CELLA : Da. Spunea că nu-i nimic : reacția tipică a unui om care se teme de lumină. O să-i treacă.

MATEI : Ascultă... dar de mine, de Marcu, de prietenii lui, n-a pomenit nimic ?

CELLA : Nu. Dar i-am pomenit eu. I-am spus că vă interesați de el. L-am întrebat dacă n-ar vrea să vă vadă... să vină careva...

MATEI : Și ce-a spus ?

CELLA : Da, să vină... Dar fără nici o convingere. De două zile i-am instalat și sonerie la pat, să sune dacă are nevoie. Nu. n-a sunat încă niciodată.

MARCU (*din ușă*) : E voie ?

CELLA : Poftim ! Poftim !

MARCU : Săru' mîna... Bună ziua, Matei.

MATEI : Bună... Ce-i cu tine ?

MARCU : Ce să fie !?... De cînd știu că e acasă, nu mai am răbdare. Am venit să mai aflu și eu...

MATEI : Parcă nu ești în apele tale.

MARCU : Da, cam nu sînt... (*Scrîșnit.*) Proștii și smintiții dracului ! De cînd

- s-a întors Emil, parcă a dat strechea în ei... Tot felul de zvonuri!
- MATEI (*semnificativ, arătând spre Cella*): Crezi c-o interesează?
- MARCU (*naiv*): De ce să n-o intereseze?
- CELLA (*cu un suris*): Bineînțeles, dragă Marcule, că mă interesează.
- MARCU: Știi ce tot spun?... Că nu se poate să fi stat în peșteră atîta amar de vreme... Că a fost cine știe pe unde. Și știi de unde se trage asta?... De la felia de piine.
- CELLA: Ce felie?
- MATEI: Cînd l-au găsit ciobanii în gura minei vechi, i-au aflat în haină o felie de piine uscată.
- MARCU: Ei, și zic oamenii: „Ce, e Hristos, să n-aibă de mâncare douăzeci și trei de zile, și să-i mai rămînă o felie de piine?” Pe urmă, nimeni nu pricepe cum de-a putut ieși prin mina veche, că ce legătură are ea cu galeria prăbușită, și că mina asta veche e atît de întortochiată și de surpată că nimeni încă n-a ieșit vreodată viu de acolo... Se zice că acolo a pierit Murgean, baciul, care s-a repezit să caute un ied rătăcit și n-a mai ieșit niciodată... Unii zic că acolo și-au aflat sfîrșitul și niște tîlhari care s-au gîndit să-și ascundă bogățiile... Pe urmă, se mai zice...
- MATEI (*iritat*): Prostii... Ce ne interesează toate zvonurile și vorbele astea prostesti!?
- MARCU: Așa crezi tu... Lumea vorbește, și asta nu e bine.
- MATEI: Și vrei să astupi tu gura lumii?
- MARCU: Bine, mă, dar spun prostii și trebuie să le combatem... Acu' îl scot de nebun: l-ar fi înnebunit cîcă vilva minei... știma locului... Alții: că s-ar fi drăgostit cu ea, că i-ar fi vîndut suflul și că d-aia l-a scos din mină.
- MATEI (*ironic*): Și ce vrei, să dai desmințire la ziar?... Cine trîncănește? Proștii și babele!
- MARCU: Nu, nu numai proștii și babele! Azi a venit la mine Andrei baci, om serios și așezat... Era foarte încurcat și cam nehotărît... Dar pînă la urmă tot m-a întrebat: că adică cum, doamne, se face că el, Emil, a ieșit și ceilalți doi au rămas? Că ce s-o fi întîmplat? Că de ce n-au ieșit tustrei?
- MATEI: Dacă află Emil...
- MARCU (*privește de la unul la altul, A priceput*): Da... n-ar fi bine. Și-ar face inimă rea pe degeaba. (*Îngîndurat.*) Știți, procurorul ar vrea să stea și el de vorbă cu Emil.
- CELLA: Procurorul?!
- MARCU: Da... trebuie adică lămurite unele lucruri.
- MATEI: Așa... Cît timp l-au crezut mort, nu simțea nimeni nevoia unor lămuriri suplimentare, acum, deodată, vor să lămurască... Ce?
- MARCU: Păi e destul de firesc... A apărut un element nou!
- MATEI: Da, înțeleg... Și elementul ăsta nou e Emil. Din punct de vedere strict juridic, Emil e un martor în anchetă... Și nu i-ai spus că e bolnav?
- MARCU: I-am spus, firește, să lase omul în pace. Cînd le-o îngădui doctorul, n-au decît să-l întrebe ce vor. Dar pînă atunci...
- MATEI: Hai, zi tot... Dacă tot ai început, sfîrșește.
- MARCU: Ce să mai spun! Mi-e și lehamite să mai deschid gura! Și măcar de-ar fi numai asta! Dar mai sînt cîteva chestii... cum să zic... foarte delicate, și să mă bată Dumnezeu dacă știu ce să fac.
- MATEI: Ce chestii?... Dar vorbește, omule, odată! (*Se-aude o sonerie.*) Ce-i asta? Soneria lui Emil?
- CELLA: Nu. E soneria de la ușă. (*Se duce să deschidă. Intră Oroș, ciungul. Tăcere.*) Oroș? Ce-i cu dumneata?
- OROȘ (*mohorît*): Bună ziua!
- MARCU: Ce este?
- OROȘ: Am venit și eu.
- MATEI: La ce-ai venit?
- OROȘ: Să-l întreb, să aflu... Ce-o făcut cu brațul meu? (*Tăcere nedumerită.*)
- MATEI (*privindu-l în albul ochilor*): Ești beat?
- OROȘ: Nu.
- MATEI (*scrutîndu-l*): Nu... nu ești. Atunci ce vrei?
- OROȘ: De ce mi-o tăiet brațul?
- MATEI: Știi bine... Dacă nu ți-l tăia, acolo ai fi rămas... Sub munte.
- OROȘ: Asta nu se știe... Poate că m-ar fi scos.
- MATEI: Cînd?... Știi bine că nu se putea. Erai prins. Puteai fi zdrobit în orice clipă.
- OROȘ (*încăpăținat*): Nu trebuia să-l taie!
- MARCU: Dar tu de ce crezi că l-a tăiat?... De plăcere?... Așa i-a căsunat lui, să te lase ciung?
- OROȘ: Nu știu.
- MARCU: Frumoasă recunoștință!... A vrut muntele să te înșface... te-a smuls omul din strînsoarea lui... Și tu nu-ți găsești nimic alta de făcut decît să-l murdărești cu îndoieli idioate. Nu știu ce s-ar fi putut întîmpla dacă nu-ți tăia brațul... Dar ți l-a tăiat... Și ești pe picioarele tale! Viu.

OROS : Dar nu întreg.
MATEI : Crezi cumva că un hoit întreg face mai mult decât un bărbat ciung?
De ți-a rămas capul pe umeri, să știi, ești destul de întreg!
OROS : Se poate. Dar de ce tocmai el să-mi taie brațul?
MATEI : Ce importanță are asta?... Ai fi preferat să ți-l taie alții? Alții nu s-au gândit.... A gândit mai repede decât ceilalți... A priceput mai repede care e primejdia și care e leacul.
OROS : Dar ăilalți doi de ce n-au ieșit cu el? De ce a putut să iasă el și ceilalți nu?
MARCU : Nu știu... Când o putea vorbi, o să aflăm. Dar nu înțeleg.... Ce legătură are... ce legi una de alta?
OROS : Leg...
MATEI : Crezi că i-a omorât el?..
OROS : Nu eu zic... Alții!
MATEI (*stupefiat*) : De ce să-i omoare?
OROS : Ei... s-au mai văzut cazuri... Foaimea poate să ia mințile oricui.
MATEI : Adică dumneata crezi... crezi că i-a omorât ca să-i mănince?
OROS (*enormitatea bănuțelii, oficializată în cuvânt, îl sperie*) : Nu zic... Dar poți să știi?
MATEI (*rizind nervos*) : Înțeleg... Acum înțeleg! De asta ți-a tăiat brațul profesorul... Ca să ți-l mănince! (*Blajin.*) Nu-i așa?
OROS (*rușinat*) : Nu zic asta... dar...
MATEI (*explodând brusc*) : Ieși!
OROS (*fără să se clintească, posomorit*) : Și de ieșit, cine l-o ajutat să iasă?
MATEI : Cum adică : cine l-a ajutat să iasă.... A, da... (*cu o privire spre Marcu*) Vâlva!
OROS (*bănuitor*) : V-ați gândit și dumneavoastră?... Da, degeaba mă priviți așa... Așa zic unii : vâlva. Vâlva peșterei. Ștима locului. L-o înnebunit de cap.... S-o drăgostit cu ea... I-a vîndut sufletul... Și l-o scos din peșteră.
MATEI : Cum s-ar spune.... Și-a lăsat sufletul în peșteră.
MARCU : Și dumneata, om bătrîn... În veacul nostru... mai crezi în asemenea basme?
OROS : Eu, nu... dar...
MARCU (*blind*) : Nu vrei să mai ai răbdare o zi, două, pînă o putea omul să vorbească și să lămurească toate cele?
OROS : Dar pînă acu' de ce-o tăcut? Și de ce nu poate să vorbească?
CELLA : E bolnav.
OROS : Nu-i bolnav. E mort. (*In clipa asta se aude soneria.*)
MATEI : Ce-i asta? Cine naiba a mai venit?

CELLA : Nimeni. E soneria lui Emil... Mă cheamă.

(*Tuspatru se privesc neliniștiți. Apoi, ea se întoarce și intră în camera lui Emil. După câteva clipe revine.*)

MATEI : Ce este? A auzit ceva?
CELLA : Nu știu... Vrea să se dea jos din pat... Vrea să vină aici. Ce zici, să cobor stururile și în camera asta? (*Incepe să tragă stururile.*)
MARCU : Nu vrei să pleci, să nu te găsească aici?
OROS (*neliniștit deodată de întuneric*) : Bine plec.

(*Intunericul stăpînește toată încăperea. Se aude ușa de la intrare : s-a deschis și s-a închis... Apoi s-aud pași.*)

CELLA (*din întuneric*) : Doamne, a coborît din pat singur!
EMIL (*din întuneric*) : Dar de ce-i așa de întuneric aici?... Matei... Marcu... Nu simteți aici?
MARCU : Ba da... da... sîntem aici.
EMIL : Soră... nu vrei să fii amabilă și să ridici stururile?
CELLA : Bine... dar...

(*Ridică storul încet, temătoare, privind îndărăt, peste umăr... Prin interstiții, câteva dungii din lumina albă a zilei.*)

EMIL : Ridică, ridică soră!

(*Cella ridică storul de-a binelea. În picioare, în mijlocul încăperii, sub privirile atente și mișcate ale celorlalți. Emil : în halat lung, de casă; cu ochelari negri; un obraz subțiat de suferință și de meditație.*)

CELLA : De ce v-ați scos bandajul?
EMIL (*fără să întoarcă capul*) : Era inutil. Dar parcă mai era cineva aici?... Al cui era glasul?
MARCU : Da, a fost Oros.
EMIL : Ei, de ce vă uitați așa la mine? Nu vă vine a crede că sînt viu?
MARCU : A, nu... (*Cella se retrage încet și iese cu băgare de seamă.*)
EMIL : Sînt atît de schimbat?
MARCU : Ei, doamne!... Ieși din pămînt după mai bine de patru săptămîni, mai mult mort decât viu, și ne întrebi dacă ești schimbat. Tu ce crezi?
EMIL : Încă nu m-am putut uita în oglindă... Dar judecînd după ceea ce văd pe chipurile voastre...
MATEI : Ce să-ți spun? L-ai văzut pe Herzog cînd s-a întors de la Auschwitz. Cam așa arăți! Ești slăbit... Și pari foarte... obosit. Și ești, nu știu cum... atît de fragil...

EMIL : Că ți-e teamă nu cumva să mă spulber ca o mină de cenușă.

MATEI (*mustrător*) : Emil !

EMIL : Dar unde-i sora ?

MATEI : Pesemne a ieșit să-ți pregătească vreo doctorie... Hai, stai jos.

EMIL : Și Oroș... Cum se simte ?

MARCU : Foarte bine. Toată lumea se interesează de tine.

EMIL : Toată lumea...

MARCU. Da, mă, toată lumea... Nu-ți vine a crede ? Aș zice chiar toată țara... Ce te miri ? Păi ești un erou, măi ! Toată lumea zice că ești un erou.

EMIL : La asta nu m-am gândit.

MARCU : Păi să scapi de la moarte atîția oameni, e lucru de nimic ?

EMIL (*gînditor*) : Nu i-am scăpat eu.

MATEI : Dar organizarea speranțelor ?

EMIL : Oricare din cei îngropați cu mine ar fi făcut probabil la fel.

MARCU : Probabil. Dar sigur nu e. Cîți aveau calmul tău ? Crezi că nu știm cîți și-au pierdut mințile ! Și cîți aveau experiența și știința ta ? Și chiar de-ar fi avut-o... cîți ar fi știut s-o folosească atît de bine ? Hai, ce mai, lasă modestia !... Ai fost un adevărat căpitan... Știi, asta-i o vorbă a lui Matei. A spus-o el la miting... toată lumea a repetat-o.

EMIL : Miting !?... Ce miting ?

MARCU : Mitingul de doliu... Păi uîți, măi, că te credeam mort ? De-ai ști cît te-au mai bocit muierile pe aici... și cîte lacrimi au curs... Așa sînt ai noștri : inimoși ! Au cerut pentru copil pensie... În Comitetul orașului s-a cerut ca strada asta să poarte numele tău... N-ai să mă crezi, dar au vrut să-ți ridice și statuie.

EMIL (*cu un suris, de departe*) : Și n-o mai ridică ?

MARCU (*stînjinit*) : Păi, știi... șade rău, mă. Cum să faci statuie unui om viu ? Dar, de vrut, au vrut... Asta contează, nu ? ! Și dacă ai știi, e de-un haz nebun : și-acu' încă sosesec sute și sute de scrisori pe adresa copilului... adică pe strada „Emil Scorțeanu“, nr. 9. Ți-ar fi trecut ție vreodată prin cap așa ceva ?..

EMIL : Nu.

MARCU : Da de pensie să n-ai grijă... Pensia de urmaș o facem pensie de invaliditate și avem noi grijă, tot așa, să fie o pensie bună. Nici o teamă !

EMIL : Crezi că voi rămîne invalid ?

MARCU : Nu zic... dar se prea poate... Poți să știi ? Ochii... sau ceva intern... Ceva tot trebuie să-ți dăm, nu ? Toată lumea zice... Așa ceva se întîmplă o dată la o sută de ani... Ba unii zic că încă

nu s-a pomenit să scape cineva cu viață... (*A tăcut brusc de parcă ar fi intrat deodată într-un cîmp minat.*)

EMIL : Ce-ai tăcut ?... Tu, Matei, nu spui nimic ?

MATEI : Ce să spun ?... Mi-e destul că te văd... că te aud... că ești viu. Ești un adevărat miracol. Și nu conțenesc să mă minunez.

EMIL : Da, citeodată, așa mi se pare și mie. Nici nu-mi vine să cred citeodată că sînt viu... Prea a fost mult întuneric în jurul meu. Prea mult am orbecat prin întuneric și umezeală... După surprare... după cea de-a doua surprare... cînd m-am trezit din leșin... pe întuneric... am crezut mai întîi că e noapte. Dar era o noapte stranie, noaptea unei alte lumi, fără cer și fără constelații. Sub mine pămîntul era umed și rece... ai fi zis că zăceam pe un astru mort, într-un univers fără soare, pe un glob de glod. Victima unui naufragiu cosmic.

MATEI (*cu priviri fixe*) : Da, văd.

EMIL : Orbecîind, pipăind, am descoperit un cadavru. Am știut că era cadavrul lui Moroșan... Mai încolo am dat de cadavrul lui Androne... Eram sîr-gur. Întunericul era absolut. Dar respiram. Pe ce cale îmi venea mîna asta de aer ?... Am făcut pe pipăite inventarul a tot ceea ce mai posedam : o lampă electrică a cărei baterie nu mai putea dura prea mult... O oră, două de lumină, care trebuia economisită... Ceașul meu de mină, un cuțit, un bidon gol, o felie de pîne economisită în cele trei zile de calvar, cînd ne drămuisem mîncarea... Mai tîrziu am găsit într-un săculeț, azvîrlit printre stînci, o bulcă de pîne și o bucată de slană... Apoi un tîrnăcop mic. Și am pornit să caut o ieșire...

MATEI : O poartă !

EMIL : Da, o poartă. Ultima surprare modificase locul... Eram inghesuit de stînci ai fi zis că toată peștera, cît fuse de mare, s-adunase de pretutîndeni ca să mă înăbușe. Am găsit o spărtură prin care m-am putut strecura pe brînci... Așa a început un drum care nu știam unde duce... Un drum... un chin ! De-a bușilea, în genunchi, tîrîș, rareori în picioare... Am pierdut repede noțiunea timpului... Lampa o aprindeam cînd și cînd... Pînă a murit de tot. Parcă mî-ar fi murit un prieten. Așa a început întunericul absolut și lupta cu întunericul.

MATEI (*pierdut*) : Cu întunericul.

EMIL : Pe unde mergeam, pe unde mă tîram, habar n-aveam. Mergeam și vi-

sam că stau, stăteam și visam că merg. Nici nu mai știam când merg și când stau. Leșinurile mele trebuie să fi fost nesfârșite... O dată am descoperit sub mîini o țigvă și niște oase. Altădată am găsit un izvor... Un izvor subteran de apă dulce... Izvor virgin, profanat de sărutarea mea însetată. Pe sub care cer se duceau să plutească sărutările mele obosite ?

MATEI : Îi fi visat.

EMIL : Poate ! Visam și nu știam. Sau era adevărat și credeam că visez ? Nimerisem în vechile mine romane... Un mormînt labirintic... Un munte întreg mîncat pe dinăuntru... Ca să-mi amăgesc foamea, mestecam lut... De ultima felie nu mă atingeam. Era o mîngiere să știu că am o rezervă. Odată am aflat un izvor de apă dulce și am avut impresia că e același izvor din care băusem nu știu cu cît timp înainte. Aveam impresia că mă învîrt în cerc... Că, chiar dacă scap de un cerc, intru în vârtejul infernal al altuia. Mă devorau cercurile.

MARCU : Da, și mie mi s-a întîmplat odată, într-o iarnă, pe viscol.

EMIL : Mi se părea că sînt abandonat undeva, pe cine știe ce orbită planetară, condamnat să ocolească la infinit o planetă inabordabilă.

MARCU : Pe mine era să mă mîncească lupii !

EMIL : De alte întîmplări notabile nu-mi amintesc. De fapt, aici, în întuneric, singurele evenimente adevărate erau visele. Se lipise noaptea de mine, mă înghițise... eram tot una cu întunericul, cu tăcerea, cu uitarea, cu umezeala, cu gîndul... Noaptea cea fără memorie... mai bătrînă decît lumea și mai veche decît omul.

MATEI : Noaptea.

EMIL : Uneori, ca să fiu sigur că nu sînt mort, vorbeam... Cuvîntul îmi dădea senzația vieții : nu adera la întuneric, nu făcea corp comun cu nimic, filfiia lîngă mine ca un duh... Uneori îl repeta hruba... Atunci dialogam cu ecoul. Mă dedublam în cuvînt și ziceam că nu sînt singur... Și cine știe : poate că, tot bolborosînd cuvinte, să fi nimerit odată și formula cine știe cărei dezlegări... Altminteri, e de neînțeles cum de sînt acum aici.

MARCU : Știi unde te-au găsit ? Aici peste cîmp, în gura minei vechi, la nouă kilometri de intrarea peșterii... Se vede că există undeva vreo trecere... Cine ar fi bănuț !... Erai aproape orb... aproape mort de inaniție, cu haina în-

scortșoată de glod... Te-au tras afară cîinii turmei... La spital ți-ai revenit abia după două zile...

EMIL : Cu bandajul pe ochi. Cu ochii legați, lumea nu era decît o prelungire a mormintului, o sucursală a peșterii.

MARCU : Dar acum ai scăpat.

EMIL : Știu eu ! ? Cu ochelarii ăștia, lumea nu mai e întunecată, dar a rămas cenușie... Am luat, se vede, cu mine, din întunericul absolut al pămîntului, o mină de ceață...

MARCU : Pesemne — vișătorule ! --, pentru ca să rămîi mereu în mediul cel mai propice visărilor.

EMIL : Nu. Probabil, pentru ca să nu uit niciodată ce este noaptea.

MARCU : Sfinte Dumnezeu ! Cine nu știe ce-i noaptea ? Revers al zilei, absență a soarelui... Momeală a somnului.

EMIL : Poate un mesaj al morții !... Am fost tînăr și știu... Cu toții am cunoscut orașul noaptea, cheflii lui întîrziati și birjile lui rătăcite, călătorii singurateci și stingaci, cerșetorii pripășiți pentru iarmaroc și praznic, curvele iubete și mîhnite, fardate de-o lună ocră : sergenți sătui de slujbă, poftind vreo servitoare anemică, bolnavă de dorul unei sărutări. Am fost copil și știu... Noaptea mărșăluiesc soldați străini, trec trenuri nu se știe unde, sînt duși în dube oameni bărboși cu ochi strălucitori, filfiie zvonul unor cîntece de moarte, s-aud oameni fugărindu-se, răsună departe impușcături, s-aud mițele drăgostindu-se, trec umbre lungi peste caldarimul umed și umbre gheboase pe pereți, lîngă care dorm copii neliniștiți. Am fost bărbat și știu... Noaptea e un cuptor încins în care se coace o piine amară și rea ; o gură de pîntec în care zămislec mișelia și omorul ; un buzunar al iadului în care prălesc laolaltă toate cele șapte păcate ; un bec în care doarme o zi neputincioasă. Am fost mort și știu... Noaptea e un mesaj al morții... O peșteră colcăind de năluci. Eram în peștera și peștera era în mine.

MARCU (*tîrziu*) : Și ăilalți doi au murit acolo înăuntru ?

EMIL (*cu un efort de înțelegere*) : Care ăilalți doi ?

MARCU : Moroșan și Androne.

EMIL : Da, acolo sînt.

MARCU : Ai putea face vreodată drumul înapoi ?

EMIL : Înapoi ?...

MARCU : Vreau să spun : ai putea vreodată reconstitui drumul ?

EMIL (*cu un fior*): Nu, nu cred... E imposibil!... Nu știi pe unde am venit. Cine ar putea să regăsească toate trecherile acelea neverosimile pe care nu-mai disperarea, frica și întimplarea mi le-a descoperit?... Înapoi...

MATEI (*iritat*): Prostii... Cine are nevoie de asemenea cercetări?

EMIL (*tulburat*): Știi, sînt momente cînd îmi vine totuși să mă dau jos din pat și să mă duc să verific: am visat? Există peștera asta? Sau a fost o năducire?

MARCU: Ei, doamne, bineînțeles că există!

EMIL: Poate că nu mai există!... Peștera asta e descoperirea mea. Am descoperit-o din întimplare... O spărtură în stîncă, care nu părea să ducă nicăieri... O intrare îngustă, de vizuină... O gură de fiară... Abia după cîțiva zeci de metri parcurși pe brînci, galeria răsucită se înalță și se lărgeste. O cavitate de dimensiunile unei încăperi obișnuite... galerii... bolți sprijinite în stâlpi sticloși... neverosimile nave de biserică... monumente de gheață... Unde au dispărut toate acestea? Unele le-am fotografiat, dar fotografiile au rămas acolo... M-am întrebat adesea, zilele astea, de ce oare primul nostru mort a fost fotografat?

MATEI: Ce vrei să spui?

EMIL: Am vrut să aduc la suprafață necunoscutul, să scot la iveală fața cea ascunsă a adîncurilor, partea de întuneric a lumii... Peștera, geloasă, a refuzat să-și arate fața. Cutremurată, și-a zidit intrările, și-a năruit bolțile, și-a îngropat tainele... Nu-i ciudat că fotografiile mele zac undeva, în măruntaiele ei încălcite, digerate de întuneric?

MATEI: Poate că într-o zi va exista posibilitatea de a o cerceta iar

EMIL: Poate!... Dar eu... eu voi fi în stare?

MATEI: De ce să nu fii în stare?

EMIL: Sînt acolo taine străvechi... Nu oricînd și nu oricine le poate deslăcătui.

MATEI: De n-o să fii tu, o să fie altul!

MARCU: Știi că Titus își pusese în minte să te caute?... Mereu ne temeam să nu facă vreo prostie și să intre cumva, cine știe cum, în peșteră...

EMIL (*cu un refuz al întregii ființe*): Nu.

MARCU: Bineînțeles că l-am supravegheat. Dar a suportat, foarte greu... Mda, n-a fost deloc vesel pe-aici.

EMIL: Cine a avut grijă de el?

MATEI (*atent*): Noi, firește... Adică Marcu. Știi că voia să-l înfieze?

MARCU: Da, l-am luat la mine... Dar nu fără bătaie de cap. Nu voia să plece de acasă... Zicea că te întorci. Și nu voia să găsești casa goală. Voia să te aștepte... A fost singurul care mai credea că trăiești.

EMIL (*gînditor*): Singurul... Vezi ce-î credința copiilor? Cine-ți spune că nu m-a salvat credința lui?

MARCU: Avea somnul agitat. Te striga în somn...

EMIL: Astea trebuie să fi fost chemările pe care le auzeam în întuneric...

Cînd a venit sora asta?

MATEI (*neliniștit*): Vrei să spui...

EMIL: Da, Cella.

MATEI: Va să zică, știi.

EMIL: Știu.

MARCU: Cam la două zile după surpare... cînd se lucra încă la dezgropare... a sosit. S-a dus la școală, a luat băiatul și au venit aici. Ce puteam face?... Mili a încercat...

EMIL: Credeți că ar trebui să vorbesc cu ea?

MATEI: Numai dacă ai ce! Dacă nu... te asigur, nu mi-e greu să-i spun două vorbe.

EMIL: Nu. Am să-i vorbesc eu.

MATEI: Foarte bine. Hai, Marcule, e timpul să plecăm.

MARCU: Da, sigur.

MATEI: Venim noi mai tîrziu. Dar, vezi, nu te enerva. Caută-ți de sănătate. Restul... Hai, la revedere, dragul meu.

EMIL: La revedere. Și dacă o vedeți, rugați-o să intre. (*Marcu și Matei ies. În fotoliul lui, Emil așteaptă. Intră Cella. Emil, fără să întoarcă capul*): Apropie-te, Cella.

CELLA (*împietrită*): De cînd știi?

EMIL: Din prima clipă.

CELLA: Niciodată n-am putut să-mi dau seama cînd știi sau nu știi ceva.

EMIL: Glasul ți s-a schimbat... Dar feșul tău de a pronunța unele cuvinte... expresiile tale favorite, sînt aceleași. De fapt, la început aveam numai impresia că-l cunosc. Dar nu știam de unde. Pe urmă mi-am amintit: îl mai auzisem... acu, de curînd.

CELLA: De curînd!? Unde?

EMIL: În galeriile subpămîntului. În rățcirile mele. Auzeam mereu voci... Încercam să-mi amintesc glasul copilului, al lui Marcu, al tău...

CELLA: Și nu te-ai mirat auzindu-mă?

EMIL: Nu. Cu bandajul pe ochi aveam dreptul să-mi închipui că visez și că glasul tău e o năducire.

CELLA: Te temeai să nu plec?

EMIL : A, nu.

CELLA : Atunci de ce te-ai prefăcut atîta amar de vreme, numai ca să nu dai ochii cu mine ?

EMIL : Mi-am spus că, dacă ai cumva rațiuni să joci teatru, trebuie să te ajut jucînd și eu.

CELLA : Numai de asta ai preferat să rămîi pe întuneric ?

EMIL : Știam că, în clipa în care se va ridica storul, voi trece un prag, voi intra în lumină.

CELLA : Și te-ai temut nu cumva să descoperi că năluca e o realitate ?

EMIL : Temut !... Nu. Cine vine din fundul pămîntului, de unde am venit eu, nu se mai teme de nimic. Acolo, în peșteră în clipele cînd nu credeam să mai ies vreodată la lumină și visam totuși că ies, mă întrebam uneori care ar fi prima imagine cu care mi-ar plăcea să dau ochii... Și la capătul tunelului ipotetic veneau să-mi dea întîlnire Titus, în haina lui de marinar, de la trei ani, un arbore trăsînit, o apă despletită, un cîrîg de flori, ba chiar un dinozaur. O dată ai venit și tu : în rochie lungă, neagră, cu un sfeșnic în mîna, ca o cîntăreață din Tosca. Nu știam că în clipa în care voi ieși din întuneric primul chip cu care mă voi întîlni va fi într-adevăr al tău. Vreau să zic : glasul tău a fost primul crainic al imaginii. Te-am auzit. Și te-am văzut. Și iată, acum ești înaintea mea, te privesc și știu că nu ești o năluca.

CELLA : Și nu te temi ?

EMIL : Mereu vorbești de teamă. De ce anume ar trebui să mă tem ?

CELLA : Matei spune că plănuiesc să te omor.

EMIL : De ce-ai face-o ?

CELLA : Din răutate... Sau, dacă e nevoie totuși de un motiv : pentru ca să iau copilul și, odată cu el, tot ce se poate lua.

EMIL : La asta nu m-am gîndit. În orice caz, dacă n-ai făcut-o pînă acum, nu trebuie să-ți pară rău... Vei mai avea destule ocazii.

CELLA : Mă crezi în stare ?

EMIL : Nu, la drept vorbind, nu cred. Dar în întuneric am învățat să mă îndoiesc. De inteligența mea, de simțurile mele, de amintirile mele, de visele mele, ba chiar de spaimile și de nălu cirile mele.

CELLA : Să plec ?

EMIL : Nu. De ce ? Nu văd nici un motiv pentru care fosta mea soție să nu poată fi oaspetele meu.

CELLA : Oaspete...

EMIL : A, știu de ce nu-ți place cuvîntul... Oaspetele e un călător cu bilet dus și întors, întoarcerea e inclusă în costul biletului care te-a adus.

CELLA : Mă urăști atît de tare ?

EMIL : Nu, nu cred. Te-am urît mult, la început... Poate că te mai uram și în ziua în care am coborît în peșteră... Dar acolo, în întuneric, m-am gîndit la multe...

CELLA : Ai mai avut timp și pentru așa ceva ?

EMIL : Da, îngrozitor de mult timp.

CELLA : Vreau să spun, ai avut timp să te gîndești chiar și la mine ?

EMIL : Da, la foarte multe... Acolo, zidit în întuneric, față în față cu toate întrebările, m-am gîndit la viața mea și a altora și am priceput adînc, definitiv, ce fără de rost sînt patimile toate... Lumina : asta e totul ! Restul e o nesfîrșită deșertăciune... Acu' înțelegi de ce nu te urăsc?... Nu, văd pe chipul tău că nu prea înțelegi...

CELLA : Ai dreptate, nu prea înțeleg ce vrei să spui, dar simt că s-a întîmplat cu tine ceva deosebit... Ești, în orice caz, altfel decît te știam eu... Poate că ești altul cine știe de cînd și numai acum te văd eu altfel... Oricum, nu măști ești cel pe care îl știam.

EMIL : Da... și eu simt asta. Am impresia că am îmbătrînit în cîteva săptămîni cît alții în treizeci de ani.

CELLA : Și e un avantaj?... Vinul îmbătrînit pe cale chimică, în cinci minute, e mai bun decît ăla care a răbdat toată puterea timpului, preț de o sută de ani ?

EMIL : Poate că ai dreptate... Nu-i firesc să te înțelepțești într-un ceas cît alții într-o viață... În orice caz, multe nu mi se mai par cum mi se păreau. Ani de zile am crezut că plecarea ta a fost o nenorocire...

CELLA : Și n-a fost ?

EMIL : Nu, nu mai cred... De-ai fi rămas, m-ai fi nenorocit de-a binelea. Ani de zile am crezut că existența mea e searbădă...

CELLA : Și n-a fost ?

EMIL : Nu... Au fost ani minunați... Anii în care a crescut Titus... în care am elaborat studiile mele fundamentale de speologie... în care am muncit și mi-am cștigat prietenia și prețuirea oamenilor...

CELLA (*ironică*) : Și dintre toate lucrurile pe care ai învățat să le scrutezi, numai de prietenia și de prețuirea oamenilor încă n-ai ajuns să te îndoiști ?

EMIL (*bănuitor*): Ce vrei să spui?

CELLA: Ai să afli la timp, n-avea gri-jă... Deocamdată, să vorbim de altceva.

Emil, pentru ce-ți închipui tu că am venit?

EMIL: Nu, nu-mi închipui că ai venit să mă omori. Măcar pentru motivul că, atunci când ai venit, mă știai mort.

CELLA: Atunci, pentru ce?

EMIL: Nu știi. Poate că Matei să aibă totuși dreptate: de n-ai venit să mă omori, ai venit să profiți de moartea mea. În orice caz, n-ai venit cu gânduri bune.

CELLA: De ce crezi asta?

EMIL: Faci parte dintre oamenii aceia care nu știu niciodată să dea. Tu nu știi decât să iei. Din păcate am avut — nu-i așa? — proasta inspirație de a mă întoarce, și nu mai e nimic de luat. La asta nu te așteptai, nu?

CELLA: Nu.

EMIL: Dacă nu mă întorceam, totul ar fi fost limpede și desne... Acum lucrurile s-au complicat.

CELLA: Da, s-au complicat.

EMIL: Și totuși ai vrea să iei ceva... Dacă tot ai făcut călătoria asta obositoare, barem să te alegi cu ceva. Nu-ți place să ostenești degeaba, nu-i așa? Chestiunea este: ce să iei?... Pe ce ai pus ochii?

CELLA: Nu ghicești?

EMIL: Nu-i nevoie. Știu.

CELLA: Și ce părere ai?

EMIL: Știi foarte bine... N-am nimic de dat. Titus e al meu, va rămâne cu mine.

CELLA: Ești sigur că-i al tău?

EMIL: Nu cred să fie multe lucruri de care să fii atât de sigur...

CELLA: Îți amintești de actorul ăla cu care am plecat atunci? Lacoviște... era un nume de fantezie... Dar pe atunci îmi plăcea. Al lui este.

EMIL: Știu.

CELLA (*descumpănită*): De când știi?

EMIL: De la început... de când ai rămas însărcinată.

CELLA: Și-ai acceptat totuși...

EMIL: Ce era să fac?... Să-l fi azvîrlit în stradă? Era copilul tău.

CELLA: Și-atunci, de ce spui că-l al tău?

EMIL: Pentru că un copil este al aceluia care îl iubește și-l crește.

CELLA: Ce fel de lege e asta?

EMIL: O lege a vieții. Cella. O lege morală. Veche încă din timpurile regelui Solomon.

CELLA (*rizînd nervoasă*): Și când te gin-

dești că treisprezece ani am fost în stare să cred că am izbutit să te înșel!

EMIL: Să-mi azvîrli un copil în brațe nu ți-a fost de ajuns. Pentru ca batjocura să fie completă, trebuia să mai fie și copilul altuia... Îmi închipui ce trebuie tu să fi ris! O, cât trebuie tu să mă urăști!

CELLA: Eu?!... Azi!

EMIL: Mai ales azi.

CELLA: De ce?

EMIL: Pentru că iertăm foarte greu altora suferințele pe care li le pricinuim.

CELLA: Atît de mult ai suferit?

EMIL: Da, îngrozitor... Dar poate că n-a fost totuși atît de îngrozitor pe cît îmi închipuiam. Ai crezut că mă pedepseai și mă batjocoreai, și habar nu aveai ce fel de bine îmi făceai. Fără să vrei, îmi lăsaî o speranță... o lumină... un motiv de a trăi... un principiu de existență... L-ai văzut? Ca un puiet de brad e!

CELLA (*pe gânduri*): Da, nu credeam că-i așa de drăguț.

EMIL: În jurul copilului ăstuia s-a ordonat toată viața mea. Dacă a pierdut cineva ceva... cred că aceea ai fost tu, Cella, auzi?... Acolo, în întuneric, am înțeles ce nefericită trebuie să fii... Și te-am compătimit.

CELLA (*rece*): Mulțumesc. N-am ce face cu compătimirea ta. Vreau copilul.

EMIL: Când ți-a venit ideea asta?

CELLA: Cred că în clipa cînd l-am văzut. Dar poate că nu mi-am dat seama decât atunci cînd am priceput că e singur.

EMIL: Adică exact în clipa în care ai realizat propria ta singurătate. Și ți-ai zis că două singurătăți se vindecă mai ușor decât una singură. Ei bine, acum el nu mai e singur.

CELLA: Da, nu mai e.

EMIL: Singură ești numai tu. Și-acum ce vrei, să-l iei, să-l tirăști după tine. Să ai cu ce te consola în intervalul dintre două singurătăți?... Și eu? Știi cu ce seamănă pretențiile tale?... Cu o invitație la sinucidere. Și tu îți închipui că am să-ți spun: ia-l!

CELLA: Nu se știe niciodată.

EMIL: Crezi serios că aș fi în stare să mă sinucid? Crezi că sînt așa grăbit, după ce abia m-am întors din fundul pămîntului, să mă întorc de unde am ieșit?

CELLA (*privindu-l fix*): Nu, nu cred.

EMIL (*tulburat*): Ce ciudată ești!... Ai ceva din instinctul ciinilor, cioclilor și bocitoarelor care presimt întotdeauna nenorocirea și moartea... Ce aștepti tu? Cine trebuie să moară?

CELLA: Nu știu... Mă duc să-mi fac bagajele!

EMIL: Pleci?

CELLA (*se întoarce în prag*): Nu... Mă mut lângă camera lui Titus.

CORTINA

ACTUL AL TREILEA

Același decor

EMIL: Titus!... Titus!... unde o fi băiatul ăla?... Titus! (*Băiatul ridică capul de după spătarul unei canapele.*) Ce faci aici? De ce n-ai răspuns când te-am strigat?

TITUS (*mîngîindu-și cîinele*): Nu știu.

EMIL: Răule! Vrei să mă sperii?

TITUS: Nu.

EMIL: De ce nu te duci la joacă?

TITUS: N-am chef.

EMIL: Te cam plictisești, nu?

TITUS: Cam.

EMIL: Îmi pare rău. De m-aș simți mai bine, am porni iară prin munți... Sau te-ai cam plictisit de munți?

TITUS: O, nu!

EMIL: Atunci, am pleca, poate, la mare... Dar nu mă simt încă așa de bine... S-a întimplat ceva?

TITUS: Ce să se întimplă?... De ce te-ai îmbrăcat? Te duci undeva?

EMIL: Da, trebuie să fac un drum

TITUS: Te duci la miliție?!

EMIL (*mirat*): La miliție?!... Ce să cauț acolo?

TITUS: Nimic. Întrebam și eu.

EMIL: Ai auzit tu ceva, dar ai auzit prost. Nu la miliție trebuie să mă duc. La procuror. Și nu acum, peste o zi, două. Acum, trebuie să mă duc la poștă... Am primit o groază de scrisori și trebuie să le răspund, nu?

TITUS: Și de ce trebuie să te duci la procuror?

EMIL: Să-i povestesc și lui cum a fost.

TITUS: De ce?... Ce-l interesează?

EMIL: Când mor oameni îl interesează.

TITUS: A!... Dar tu n-ai nici o vină, nu?

EMIL: Vină!... Ce vină să am?... Nu, nu-i vorba de nimic rău... Ce naiba o fi în capul tău?

TITUS: Vrei să merg și eu cu tine?

EMIL: Ce să faci cu mine?

TITUS: Așa... Mai bine...

EMIL: Fii liniștit... Mă-ntorc. Nu știi tu că tăticu' se întoarce întotdeauna?

TITUS: Ba da.

EMIL: Ce este?... Hai, spune! Văd eu că ai tu ceva pe suflet... Ce s-a întimplat?

TITUS: Nimic... (*După un timp.*) Tăticule, de ce au scos tăblița?

EMIL: Tăblița!?... Nu-nțeleg: ce tăbliță?

TITUS: Tăblița din colțul străzii... Tăblița cu numele străzii, tăticule. „Strada Emil Scorțeanu“.

EMIL: A, asta era!... Te indispune asta așa grozav?

TITUS: Nu... Dar dacă tot au pus-o, de ce au scos-o?

EMIL: Nu are nici un rost s-o lase... Ia închipuiește-ți o scrisoare adresată academicianului Emil Scorțeanu, pe strada „Emil Scorțeanu“... Ce zici, are vreun haz?

TITUS (*zimbînd*): Adevărat... cam n-are! (*Gînditor.*) Dar era foarte frumoasă.

EMIL: Mă rog, de-aș fi fost mort... hm, era cu totul altceva, dar așa...

TITUS: De ce ar fi fost altceva?

EMIL: Sînt obiceiuri care au putere de lege... Obiceiul este să se dea nume după morți. Dacă e vorba, de pildă, de un erou mort...

TITUS: Cum adică, dacă e viu nu mai e erou?

EMIL: Nu e vorba de asta... E un obicei care ține probabil de un cult al morților... Știi, oamenii au memorie scurtă... Ca să nu se uite, pun cite un semn... O cruce! O troiță! Un nume!... Ai fi preferat să fie tăticu' mort?

TITUS: O, nu, tăticule! (*Își ascunde fața la pieptul lui Emil.*) Sînt un prost. Zău că sînt un prost!

EMIL: Ei, atunci e în regulă. Dacă zici tu că ești un prost, te cred. Și gata. Acu' du-te și te joacă!

TITUS (*ridicînd capul*): Nu... asta nu.

EMIL: De ce nu? Ce s-a mai întimplat?

TITUS: Nu vreau.

EMIL: De ce?

TITUS: Ei spun că nici măcar n-ai fost în peșteră.

EMIL: Care, ei?

TITUS : Care ei ! Băieții ! Zic că nici n-ai fost... că nu puteai să nu măninci atâtea zile.

EMIL : O...

TITUS : Că n-ai nici o dovadă... Că-ș numai vorbe. Că ce ai făcut cu tirnă-copul, și cu bidonul, și cu lampa electrică...

EMIL : Le-am aruncat. În primejdie, nimeni nu care după el obiecte de care nu mai are nevoie. Unele le-am uitat... altele s-au pierdut.

TITUS : Dar izvorul ăla subteran... Știi tu care ! De ce nu l-ai botezat ?

EMIL : De ce să-l botez ?

TITUS : Păi așa fac toți descoperitorii... Pe urmă... ar fi fost o dovadă.

EMIL : Ce dovadă ?

TITUS : Adică, dacă scriai pe o bucată de hirtie numele... Să-i fi spus „Titus“, sau „Marcu“... sau „Izvorul Speranței“, sau cum ai fi vrut tu... Și dacă puneai hirtia acolo, sub un bolovan... putea cineva s-o găsească, și atunci s-ar fi știut sigur că ai fost.

EMIL : Da, era o idee... Dar bagajele rămăseseră sub dărâmturi... De unde să fi luat hirtie ?

TITUS : N-aveai nici o bucăciță ?

EMIL : Nu... nu cred. Și, pe urmă, de unde să iau creion ?

TITUS : N-aveai nici un căpețel?... Puteai să scrii cu pietricele... Sau pur și simplu să pui bidonul...

EMIL : Bidonul îl pierdusem de mult.

TITUS : O haină, ceva...

EMIL : E așa de important asta?... Știi, cind ești în primejdie... și amețit de foame și de spaimă... nu te mai gîndești la toate cele...

TITUS : Adevărat... Dar mi se pare așa de ciudat că haina ta să fie acolo... pe undeva... pe întuneric... să fie acolo și nimeni să n-o vadă... nimeni s-o îmbrace... Mare lucru de n-oi intra eu odată acolo s-o scot afară...

EMIL (*înlemnit*) : Titus... (*Privindu-l fix, vorbindu-i cu glas mort.*) Să nu faci asta niciodată...

TITUS (*tulburat*) : De ce să nu fac?... Aș intra pe gura minei vechi...

EMIL : Te poți pierde... Muntele e mîncat pe dinăuntru ca un cașcaval... În fiecare zi se prăbușește ceva... Galeria se dărîmă, se modifică... Nu-i așa că n-o să intri niciodată ?

TITUS : Nu.

EMIL : Sigur ?

TITUS : Sigur... Dar îmi pare rău de combinezonul tău impermeabil... Ar fi fost o dovadă, nu ?

EMIL : Lasă, nu-i nimic. (*Cu un zîmbet.*) A doua oară... nu mai uit eu așa ceva. (*Ulcian.*) Și, pe urmă... poate că totuși colegii tăi au dreptate. Poate că într-adevăr nici n-am fost acolo !... Cine știe unde am fost ? (*Surprinde atenția băiatului și zîmbește.*) Vrei să-ți spun eu unde își închipuie ei că am fost?... Uite... am ieșit imediat din peșteră pe o ieșire secretă...

TITUS : Chiar așa și spun !

EMIL : M-am dus în satul vecin, am cior-dit mîncare și băutură, m-am urcat într-un pod plin cu fin și... Pun-te pe trai, vericule !... Băutura și mîncare !

TITUS : Grozav, tăticle !

EMIL : Și-am stat așa, cu burta în sus trei săptămîni și mai bine. Mîncare pe crăpatele, somn pe ruptele... Și țin-te. măi, de ris ! Că proștii, în timpul ăsta, îmi pun numele pe stradă, îs gata-gata să-mi ridice statuie în piață și zic că-s ăl mai mare om din lume. Și pe urmă... Că doar n-aveam să rămîn în pod toată viața, nu-i așa ? Pe urmă, ce-mi trăznește mie prin cap : ce-ar fi, măi, să fac pe eroul de-adevăratele ? Ia să mă duc și să le spun așa și pe dincolo, cite în lună și în stele... C-am făcut și-am dres... Și ei să mă crează om mare ! Și să-mi mai deie și o leafă pe deasupra ! Zis și făcut ! M-am dus de m-am tăvălit oleacă prin glodul por-cilor, mi-am frecat ochii cu ceva ceapă, și hai de fă pe mortu' drept în gura minei vechi, în calea turmelor, sub nasul ciobanilor... Ei, ce zici de povestea mea ?

TITUS : Grozav le potrivești, tăticle !

EMIL : Și tu ce crezi, ar fi avut tăticu' inimă să stea în podul acela, să-și ridă în barbă de prostia oamenilor și să te lase pe tine să-i duci dorul și să plîngi cu lacrimi pină la buric ?

TITUS : Nu, tăticle ! Îs niște proști ! Zău că-s niște proști ! Cum să cred așa ceva?... Știi ce fac?... Mă duc să le spun povestea. Dar știi, serios !... Am să joc teatru, ca mama. Și o să-mi rid de ei... La revedere, tăticle ! La revedere ! (*Căutîndu-și cînele.*) Pantaloni ! Pantaloni, unde ești?... Hai ! (*Iese. Emil rămîne locului : zîmbetul a murit.*)

MARCU (*întră și ciocănește în ușă*) : E voce ?

EMIL : Intră, Marcule, intră !

MARCU : L-am întîlnit pe Titus în stradă... Îmi spunea că ești acasă și-am intrat să te văd... Ce mai faci ? Cum te simți ?

EMIL : Bine.

MARCU : De fapt... cum să-ți spun... cum aveam de gând să stau de vorbă cu tine.

EMIL : Ce este ?

MARCU : Ce să fie?... Nimic de seamă. Dar, oricum, sînt cîteva chestii delicate. Acu', Matei zice că sînt un nătărău, că ce-s alea chestii delicate! Dar tu știi, că sîntem prieteni vechi, cît țin eu la tine.

EMIL : Știu.

MARCU : Și n-aș vrea să-ți fac vreun necaz, pentru nimic în lume.

EMIL : Nu mă îndoiesc.

MARCU : Și, mai la urma urmei, putem vorbi și mîine... Nu-i nici un zor.

EMIL : Dă-i drumul.

MARCU : Ce să-ți spun ? Las-că vorbim altădată... Mai bine zis : e adevărat, te întorci la slujbă ?

EMIL : Da, cred că da.

MARCU : Îmi pare rău... Adică, îmi pare bine... Ai fi avut o pensie bună. Ce dracu te grăbești, măi ? Crezi că se închide universitatea fără tine ? Ai să vezi de nu s-or găsi cîte unii să se și mire că, după așa ispravă, te punem la treabă iar.

EMIL : N-avea nici o grijă. Totu-i să mă simt bine.

MARCU : Da, sigur. Dar nu știi cum îi omu' ? Atunci zice el că-i merge bine, cînd nu face nimic și mai primește și-o leafă... Nu ? (*Tăcere. Preocupat, vino-vat.*) Emil, cred că nu mi-o iei în nume de rău.

EMIL : Ce să-ți iau în nume de rău ?

MARCU : Chestia cu tăblița.

EMIL : Ce tăbliță?... A, da, ați dat-o jos !

MARCU : Va să zică, știi.

EMIL : Mi-a spus Titus.

MARCU : Eu s-ar fi convenit să-ți spun, nu Titus. Dar să mă bată Dumnezeu dacă am avut curajul. Cînd a fost atunci, de-am crezut că te-ai prăpădit, îmi venea să răcnesc, nu alta... Am propus să botezăm strada asta cu numele tău și toată lumea a fost de acord. Acu'... n-ai să te superi tu pentru atîta lucru, nu ?

EMIL : Fii serios ! M-ar fi și plictisit să-mi văd numele pe garduri !... Și cum is eu cam nevricos, de la un timp încoace, mi s-ar fi năzărit că am murit și că sînt, așa, un fel de strigoii care se zgîiește la propria lui adresă.

MARCU : Da, zău... Îmi pare bine că o iei așa ușor... Știam eu că nu ești tu omul să te încurci cu fleacuri. Să-ți spun drept, mi-ai luat o piatră de pe inimă. Dar zi și tu, ce să fi făcut ?

Cînd ai răspunderea unui oraș, trebuie să fii cu băgare de seamă... Nu ? Să fii lăsat prostii să ridă ?

EMIL : Nu-ți face nici o grijă. Ai făcut foarte bine

MARCU : Atunci, e în regulă ! Acu' gata, plec. Am o groază de treburi. Dar n-ai nici o grijă... mai dau eu pe-aici ! Am și un vin... O nebulie ! Din al roșu, mă. Tonic. Cum îți trebuie ție ! La revedere, măi, și sărutări de mină Cellei. Și să mă scuze că n-am așteptat-o.

EMIL : La revedere ! La revedere ! (*Intră Matei.*)

MARCU : Uite-l și pe Matei... Ce-i cu tine ? A, l-ai adus pe Oroș !

MATEI : Nu rămii și tu ?

MARCU (*cu o privire grea*) : Nu, nu-i cazul. La revedere.

MATEI (*din ușă, către Oroș*) : Intră ! Intră ! Că trebuie odată să lămurim și asta... (*Către Emil.*) Ghici pe cine ți-am adus ? ! (*Intră bătrînul Oroș, cam sfios, cam fără chef.*) Da... pe dumnealui.

EMIL : A, Oroș ! Mă bucur că ai venit. De mult voiam să te văd... Știu că ai fost o dată pe-aici, să te interesezi cum îmi merge... Dar de ce n-ai mai venit ?

OROȘ : Ei...

EMIL : Stați... stați jos !

OROȘ : Nu, las' că mai bine stau în picioare.

MATEI : Ascultă, nu vreți să lăsăm politeturile și să vorbim de ce ne stă pe suflet ?

OROȘ : Păi... eu n-am nimic cu domnu' profesor.

MATEI : N-ai, dar de vorbit, vorbești... Poftim, vorbește ! De ce să vorbești la spatele omului ? Ai ceva de spus, spune-i în față. De ce trîncănești vrute și nevrute ?

OROȘ (*posomorît*) : Nu-i adevărat. Nu vorbesc cu nimeni.

MATEI : Dar nici nu împiedici pe alții să vorbească.

EMIL (*blînd*) : Lasă-l, mă, în pace... Oroș, ai ceva să-mi spui ?

OROȘ : Ce să spun ?

MATEI : Spune-i ! De ce nu-i spui acum ? De ce nu-l întrebă ce a făcut cu brațul tău ?

EMIL : Brațul ! ?

MATEI : L-a mîncat ? L-a îngropat ? De ce ți l-a tăiat ? De ce te-a făcut ciung ?

EMIL (*atent*) : Oroș... crezi tu că am vreo vină ?

OROȘ : N-am zis asta.

EMIL: Oroș... spune în ochii mei... gîndeste-te și uitate drept... De-ai fi fost în locul meu, și m-ai fi văzut prins sub stîncă, și bolta gata să plesnească în jurul tău... tu ce-ai fi făcut?

OROȘ: Nu știu.

EMIL: M-ai fi lăsat să mor acolo?

OROȘ: Nu.

EMIL: N-ai fi pus mîna pe secure să-mi tai brațul și să mă scoți afară?

OROȘ: Aș fi pus.

EMIL: Există o altă ieșire?... Gîndeste-te... cu mîna pe inimă, și spune: aș fi putut face altfel?

OROȘ: Nu. (*Se privesc toți trei.*) Pot să plec?

EMIL: Poți, desigur... dacă nu vrei să mai rămii.

OROȘ (*dă să plece. Se oprește*): Nu trebuie să fiți supărat pe mine.

EMIL: Nu sînt, Oroș. De-aș fi fost în locul tău, probabil că nici mie nu mi-ar fi plăcut să umblu ciung prin lume. Dar să nu mă invidiezi. Fiecare își poartă beteșugul lui. Cine-l știe pe-al meu?... Mai ești supărat pe mine?

OROȘ: Nu.

EMIL: Mă mai crezi vinovat? Spune sincer!

OROȘ: Nu, nu. Bună-ziuă. (*iese.*)

EMIL: Îl vezi?... De spus, spune nu... dar în inima lui... crede. Mîntea lui mă absolvă, inima lui mă condamnă. Cu o convingere întemeiată pe inteligență mai poți lupta, cu un sentiment întemeiat pe credință, cum să lupți?... Matei... nu vrei să-mi spui o dată ce se întîmplă? De cînd m-am întors simt că sînt privit altfel... parcă cu mai puțină simpatie... Și nu pricep: de ce?

MATEI: Sfîntă naivitate! Vrea să știe de ce!? Nici n-o să-ți vină a crede!..

Au impresia că i-ai înșelat, că i-ai tras pe sfoară.

EMIL (*îngîndurat*): Da...

MATEI: Mai întii, cum de ți-ai permis să rămii în viață după prima surprare!

EMIL: Asta n-am hotărît eu.

MATEI: Cum de ți-ai îngăduit să fii mai inteligent, mai calm și mai ager decît toți?

EMIL: Nu știu... Așa s-a întîmplat...

MATEI: Cine ți-a dat voie să tai brațul lui Oroș?

EMIL: În clipa aceea a fost unica soluție inteligentă.

MATEI: Inteligentă, poate. Dar singura... nu. Mai era una: să-l fi lăsat să crape acolo. Înțelegi? Ei îți reproșează nu că l-ai scăpat. Ci că nu l-ai salvat cu brațe cu tot.

EMIL: Nu se putea.

MATEI: Ce te împiedică? Un milion de tone de pămînt? Trebuia să le muți! Asta eroism! Să tai un braț cu securea: asta putea face oricine. Înțelegi?

EMIL: (*blajin*): E firesc. Nu-i inteligent. Dar e firesc.

MATEI: Apoi...

EMIL: Ce mai e?

MATEI: Cum de ți-ai îngăduit să supraviețuiești și celei de-a doua prăbușiri?...?

EMIL: Nici asta n-am hotărît eu...

MATEI: Atunci, îndată după perforarea tunelului, cînd au început operațiile de salvare, exista posibilitatea de a ieși... De ce n-ai ieșit?

EMIL: Posibilitatea, ca posibilitate, exista... Dar trebuia evacuat mai întii Oroș și cei vreo doi răniți... Cadavrul...

MATEI: O clipă înainte de a se produce cea de-a doua prăbușire, mai puteai totuși să ieși. De ce-ai rămas?

EMIL: Ne pregăteam tocmai să ieșim... Întii Moroșan, apoi Androne... al treilea eram eu.

MATEI: De ce ai fost al treilea?

EMIL: Nu știu.

MATEI: Unii spun că te-ai întors să cauți caseta cu clișee...

EMIL: Nu... nu mă gîndeam la casetă. Și, de altfel, caseta fusese pierdută... Imaginile peșterii sînt îngropate sub stînci.

MATEI: Atunci de ce te-ai întors?

EMIL: De fapt, nu m-am întors. Am făcut numai o mișcare înapoi, atît cît să privesc îndărăt. Aveam impresia că am uitat ceva...

MATEI: Cum s-ar spune: te-a tras întunericul de mînecă!

EMIL: În clipa aceea s-a produs surparea.

MATEI: Ei, tocmai pentru că ai fost al treilea, ai scăpat cu viață. Moroșan și Androne au fost striviți... De te-ai fi înghesuit primul, ai fi fost mort. Înțelegi?

EMIL: Da, și eu m-am gîndit.

MATEI: Ei bine, pentru ce întîmplarea... soarta... Dumnezeu... spune-i cum vrei... pentru ce le aranjează toate în favoarea ta? E lucru curat? Ei bine, toată lumea e de acord că anume ai rămas în coadă... ca să scapi cu viață. Nu te-ai înghesuit prima oară: anume ca să faci pe eroul; nu te-ai înghesuit a doua oară, anume pentru că știai că muntele o să se surpe, și mai ales pentru că aveai un chef nebun să rămii îngropat, să crăpi de foame, să te tîrîi pe brînci două-

zeci și trei zile și să te lupti cu spaimele și cu moartea.

EMIL (coplesit): Da, da, e absurd.

MATEI: Un om normal... un om de toate zilele, ce-ar fi făcut? Ar fi dat din coate, și-ar fi asvirlit camarazii în dreapta și în stînga și s-ar fi repezit primul... Bineînțeles că asta ar fi fost ticăloșie, dar ar fi fost „normal”... omeneste... Să-ți stăpînești instinctul, să accepți lucid și deliberat în primul rînd salvarea celorlalți, firește, asta e admirabil, dar... „nu-i omeneste”. Ai zice că oamenii se recunosc mai lesne în mișelie, decît în fapta exemplară, se simt mai înrudiți într-o greșeală decît în eroism.

EMIL: Și cînd te gîndești că nu voiam nimic alta decît o cercetare științifică cu care să completez un capitol dintr-un tratat de speologie!

MATEI: Și stai că nu ești gata!... Cum de ți-ai îngăduit dumneata, tată de familie, să uiți că ai un copil...

EMIL: Adevărat... nu-mi era mîntea la el.

MATEI: Și să te ocupi de salvarea altora, și cînd, în fine, există o posibilitate să ieși la suprafață, să dai înfîietate răniților, morților, tuturor celorlalți, cu riscul nemaipomenit de a lăsa acasă un orfan?

EMIL: Totuși, m-am gîndit și la el.

MATEI: Poți dovedi? Nu poți! Deci, ești un tată rău.

EMIL: Crezi că ar putea spune careva așa ceva?

MATEI: Nu. Desigur, n-o spune nimeni. Dar o cred. Asta e sentimentul. Ei, și dacă a dat Dumnezeu și a căpătat de-acu' orașul un erou, ce mai vii dumneata și le strici socotelile? Cum adică: îți botează strada cu numele tău, îi fac băiatului o pensie barosană, își gata-gata să-ți ridice o statuie în Piața Nouă... S-au văzut și ei prin gazete, pe la radio, pe la televizor... și dumneata... te încapățînezi să rămii în viață. Și iacătă-i fără erou și fără statuie! Ba, mai dă fuguța și ia firma de pe stradă!

EMIL: Bietii oameni, or fi avînd într-adevăr impresia că i-am înșelat.

MATEI: Mai rău!... De i-ai fi excrocat cu cîteva milioane, ar fi zis: dăștept băiat. Escroc, dar dăștept! Dar au impresia că i-ai făcut ridicoli... Asta nu ți-o pot ierta! Nu-ți pot ierta lacrimile pe care le-au plîns, legendele pe care le-au inventat, discursurile pe care le-au ținut, ba chiar remușcărilor... sentimen-

tul de vinovăție că au îndrăznit să trăiască, cînd tu erai mort...

EMIL: Înțeleg.

MATEI: Sosec pe adresa ce-ți poartă numele sute de scrisori din toată țara, și „dășteptii” au impresia că țara ride de ei.

EMIL: Mda, nu e o situație obișnuită.

MATEI: Asta e ceea ce Marcu numește o situație delicată. Dacă trei sculptori au trimis un proiect de monument, asta e de asemenea o situație... delicată. Ce te faci? Dai dezmințire la ziar? Retragi proiectul? Sau lași totul baltă... întîmplă-se ce s-o întîmpla, înțelegă fiștecine ce-o putea?... O să se ridă — n-o să se ridă? Ce ne facem? Și cu pensia?... Făcurăm forme de pensie de urmaș... Erau gata-gata a face forme de pensie de invaliditate... Sintem, cum s-ar spune, grăbiți să fim recunoscători... Și iată că eroul nostru face un lucru unic, nemaipomenit, dar care, nici vorbă, nu e demn de un adevărat erou: se însănătoșește. Prinde culori la față, pune pe el vreo cîteva kilograme de carne... Într-o bună zi, e gata să plece la slujbă... Așa, pe salariul lui obișnuit!... Ce mai rămîne din erou? Nimic.

EMIL: Indignarea ta mă onorează!

MATEI: Așadar, după ce că-i lipsiși de bucuria de a avea și ei o mare durere, după ce că-i văduviși de plăcerea de a te boci și de a te pomeni, an de an, iată că răpești orașului și posibilitatea de a întemeia — vorba Cellei — o tradiție a eroilor. O faptă nedemnă de un adevărat cetățean al orașului.

EMIL: Exagerezi, nu?

MATEI: Bineînțeles că exagerez. Dar ei nu exagerează? De ce se fac că uită faptul de a fi salvat niște oameni de la moarte?

EMIL: N-am făcut nimic deosebit.

MATEI: De ce se fac a uita importanța cercetărilor tale?

EMIL: Nu toată lumea poate să-și dea seama exact de importanța unor cercetări științifice... Și-apoi, mort sau nu, ce importanță are? Faptele mele, mari, mici, cum or fi, sînt aceleași.

MATEI: Ei vezi, aici greșești. Nu sînt aceleași.

EMIL: De ce? Ai impresia că, atunci cînd mă credeau mort, faptele mele păreau mai frumoase?

MATEI: Probabil... În orice caz, acum știi despre ce e vorba.

EMIL: Ce să fac?... Să plec din oraș?

MATEI: De ce să pleci?

EMIL : Nu-i vorba de mine... De Titus. MATEI : Ce-i cu el ?

EMIL : I-au băgat în cap tot felul de prostii...

MATEI : O să se vindece.

EMIL : Sigur c-o să se vindece. Dar o să sufere... Știi, copiii au o imaginație mitică. Copiii, ca și popoarele, au nevoie de eroi... A crezut bietul copil că sînt un erou și acum i se cer dovezi... Știi ce m-a întrebat adineauri... mă rog, cam pe ocolite?... Că de ce n-am adus, de sub munte, tîrnăcopul, sau lampa electrică, sau bionul?... Dovezile eroismului ! Și că de ce nu mi-a trecut prin cap să botez izvorul ăla subteran?... Și nu e numai asta. Mai e ceva...

MATEI : Cella ? (*Aprobare tacită din partea lui Emil.*) Și crezi că există vreun loc pe lumea asta unde să poți scăpa de o femeie ca ea?... Nu, nu trebuie să pleci nicăieri. Locul tău e aici... Ascultă, vrei să-mi spui de ce dracu n-o azvîrli pe ușă afară ? ! N-ar fi timpul să plece?... Vrei să vorbesc eu cu ea ?

EMIL : Nu. Astea sînt lucruri pe care trebuie să le rezolv singur... Dar mai stai, nu te grăbi... Am nițică treabă pînă la poștă... Ce să fac ? Oamenii îmi scriu, trebuie să le răspund ! Dacă zăbovești nițel, mă întorc și mai stăm la o parolă... Dar vezi... (*Cu un deget ridicat.*) Las-o în pace, nici un cuvînt despre plecarea... Să n-o jignești ! Mai ales să n-o jignești ! (*Iese. Matei ia loc într-un fotoliu. Intră Cella, în rochie de casă, cu tava cu cești și cafetieră.*)

CELLA : Emil !... Ți-am adus și ție o cafea. Sper că n-o să mă refuzi. (*Îl descoperă pe Matei.*) A, tu !

MATEI : Dezamăgită ? (*Cu un ochi critic.*) Tinută de dimineață... Și ce degajare ! De-aș fi un străin, te-aș lua drept stăpîna casei. Noroc că nu sînt străin.

CELLA : Ți-ai propus, poate, să mă jignești ?

MATEI : A, nu. Mi-a interzis.

CELLA (*cu cafetiera în mînă, gata să toarne ; gestul a rămas suspendat*) : Destul de frumos din partea lui ! (*Toarnă cafeaua.*)

MATEI : Cella, spre că n-o să ieși întrebarea mea drept o jignire : ce naiba urmărești tu în casa asta ?

CELLA : Dacă am să-ți spun, tot n-ai să crezi !

MATEI : Atît de contrar spiritului tău e ceea ce urmărești ?

CELLA : Da... Nu urmăresc nimic. Vreau să spun : nimic rău.

MATEI : Ce e bine și ce e rău pentru tine ? N-am nici cea mai mică încredere în noțiunile de rău și de bine așa cum le poți înțelege tu. Și-apoi, cine se schimbă așa deodată, de la o zi la alta ?

CELLA : N-am spus că m-am schimbat... Spun numai că toate planurile mele sînt în suspensie.

MATEI : Și asta e o schimbare.

CELLA : Da, dar nu așa de importantă. Să amîni un gest nu înseamnă încă să renunți.

MATEI : Nu vrei să fii mai lămurită ?

CELLA : Aș vrea... dar nici eu însămi nu prea sînt. Cunosc tentații și încerc simțăminte absolut necunoscute. Am intrat parcă într-un continent virgin și încă nu știu cum să-i botez geografia... De ți-aș spune că aș vrea să plec, m-ai crede ?

MATEI : Nu. Cel puțin pînă nu te-aș vedea în tren. Și poate nici atunci. Ca să te slujească, dracu e în stare să incurce orarele, să defecteze locomotivele, să arunce în aer podurile...

CELLA : Ei bine, pot să-ți spun, citeodată mă simt tentată să plec.

MATEI : Citeodată !... Încep să te recunosc : cel puțin asta nu mai înseamnă că vrei neapărat să pleci. Și de ce îți vine a pleca „citeodată“ ?

CELLA : Nici asta n-o să crezi... Mi-e frică.

MATEI : Iată, într-adevăr, un simțămînt nemaipomenit. I-e frică ! Cunoaște, în fine, și ea, un sentiment unanim uman. Perfect ! Sentimentul ăsta te înruțește cu specia : începi să semeni a om. Și de ce ți-e frică ?

CELLA : Nici n-o să-ți vină a crede... Am nostalgii... Sau cel puțin așa cred că se numește sentimentul pe care mi-l dă iluzia că am un cămin... Să te scoli dimineața într-o casă în care răsună glasul unui copil, călcătura unui bărbat...

MATEI : Îți e atît de străină călcătura unui bărbat ?

CELLA : Nu. Străină îmi e permanența lui.

MATEI : Înțeleg. În viața ta, bărbatul are mereu o altă față... Cînd intră, nu e același care a plecat, cînd pleacă, nu e sigur că va fi același care va intra...

CELLA : În viața mea, bărbații nu se întorc niciodată.

MATEI : Ei dispar, ca să zic așa, în linie dreaptă... Mda, asta trebuie să fie foarte obositor... foarte obositor să-i

aștepti să se întoarcă. Curba aceea de cer care să-ți readucă bărbatul în pragul casei îți e necunoscută. Cum ar spune Emil: în pragul casei tale nu se închide nici un cerc.

CELLA: Ești răutăcios. Bine. În dimineața asta sînt foarte răbdătoare. Adevărul e că încep oarecum a înțelege ceea ce e odinioară mă exaspera și uram: un program. Cînd eram fată, acasă, zilnica întoarcere a tatei de la lucru, și tata însuși, în fiecare zi murdar de cărbune, în fiecare zi dezbrăcîndu-se și spălîndu-se în ligheanul pregătît de mama, mi se părea imaginea cea mai cruntă a mizeriei și rutinei... Astăzi, îmi vine totuși a crede că mama n-a fost cu totul nefericită... Bucuria — oricît de mizerabilă — avea o structură, structura unui program: se întemeia pe o certitudine. Așteptarea infinită a bărbatului trebuie să fi fost o plăcere de felul aceleia pe care o încercam așteptînd reîntoarcerea unei fraze muzicale.

MATEI (*aspru*): Cella... Cine-i acela a cărei întoarcere o aștepti?

CELLA: Cine ai vrea să fie?... Titus.

MATEI (*descumpănit*): Vrei să spui...

CELLA (*zîmbind*): Ți se pare așa de ciudat să mă îndrăgostesc de fiul meu și să aștept să se întoarcă în brațele mele?... Simbătă l-am spălat pe cap... l-am pregătît schimburi să se primească... Bluza i-am călcat-o eu... Aseară, la culcare, am primit prima lui sărutare.

MATEI: Cella, ce uneltești tu?

CELLA: Nu uneltesc, visez...

MATEI: Visele tale sînt suspecte. N-am încredere în visele tale.

CELLA: Atunci, dacă e vorba de uneltire, închipuiește-ți că eu însămi sînt o uneltă într-o uneltire mai presus de mine.

MATEI: Cella... ceea ce-mi spui tu e nu-mai jumătate de adevăr. Care e cealaltă jumătate?

CELLA: Cealaltă jumătate nu e pentru tine... Hai, du-te! S-ar putea ca Emil să se întoarcă. Și în dimineața asta vreau să-i vorbesc.

MATEI: M-a rugat să-l aștept.

CELLA: Am să-i spun că ți-ai amintit de o treabă urgentă.

MATEI: Bine. Facă-se voia ta. Îngăduie-mi numai să-ți dau un sfat. Lasă omu' în pace, fă-ți bagajele și pleacă... Dar citesc pe fața ta că n-ai să mă ascuți...

CELLA: Cine știe! Poate că totuși am să te ascult. Hai, du-te! (*Matei o pri-*

vește o clipă și ies. Cella face cîteva pași... Se oprește în fața oglinzii, își desfăce rochia de casă și se examinează încruntată... Din spate a apărut Emil și Cella se întoarce brusc.) Sînt așa de bătrînă?

EMIL (*calm*): Nu.

CELLA: Nu-ți mai plac de loc?

EMIL (*cu o privire circulară*): Titus nu s-a întors?

CELLA: Nu știu.

EMIL: Pe unde o fi umblind băiatul ăsta?... Dar Matei unde e?

CELLA: L-am expediat.

EMIL: De ce?

CELLA: Ca să putem sta de vorbă ne-stingerheriți. (*Își strînge rochia pe piept și se așază pe canapea.*) Stai jos!... nu vrei o cafea? S-a cam răcit, dar trebuie să fie încă bună... Ce stai ca o stană? Te temi c-o să te topești dîngă mine?

EMIL: Mă întreb ce urmărești.

CELLA: Și eu mă întreb cum poate să trăiască în umbra ta o ființă atît de delicată ca un copil.

EMIL: De ce nu te-ai întrebât asta acum doisprezece ani? Și de ce întrebi acum: ca să te convingi că ești singura ființă de care are nevoie?... De ce nu pleci?

CELLA: Sînt în vacanță, dragul meu. De ce nu mi-aș petrece vacanța aici, în munți, pe fosta stradă „Emil Scorțeanu”, la doi pași de fiul meu?

EMIL: Fiul meu! L-ai și trecut pe numele tău! Îmi pare rău, Cella, te ostenești degeaba.

CELLA: Știi care-i partea caraghioasă?... Că nu mă ostenesc.

EMIL: Adevărat?

CELLA: Da. Puteri mai mari decît mine lucrează în interesul meu...

EMIL: La ce faci aluzie?... Vrei să-i spui că nu sînt tatăl lui?

CELLA: Nici nu-mi trece prin minte... Mai întii că nu m-ar crede. Și-apoi... vrei să-l pierd de-a binelea?

EMIL: Va să zică, ți-ai dat seama. Atunci, ce mai poți face?

CELLA: M-aș putea recăsători cu tine.

EMIL: Am înțeles bine... mă ceri în căsătorie?

CELLA: Legea o îngăduie.

EMIL: Inima, nu.

CELLA: Crezi într-adevăr că e absolut imposibil?

EMIL: Poate că acum cîteva luni să fi fost încă posibil. În visele mele cele mai tulburi și mai năroade, te întorceai lingă mine, mă luai de mînă și împreună pășeam zîmbind pe o pajiște verde... Azi e cu neputință...

CELLA : De ce ?

CELLA : Poate pentru că azi știu, fără puțință de îndoială, că nu te iubesc... Ani de zile am crezut că te iubesc... A trebuit să mă rătăcesc sub pământ ca să descopăr cât de rătăcit am fost aici, deasupra... ca să descopăr că ani de zile mă lăsasem torturat nu de iubire, ci de fantoma ei. Acum știu.

CELLA : Ciudat... eu nu mai sînt așa de sigură. Ți se pare curios ?

EMIL : Nu.

CELLA : Știu că nu ai nici un motiv să mă crezi... Dar asta-i adevărul : am impresia că încep să țin chiar și la tine. Nu-i așa că-i caraghios ?

EMIL : Nu.

CELLA : Va să zică, nu mă crezi.

CELLA : Ba te cred.

CELLA (*tulburată*) : Ce vrei să spui ?

EMIL : Știi mai bine.

CELLA : La început, e adevărat, mă amuza ideea de a te seduce...

EMIL : Am observat.

CELLA : Apoi... De ce ai închis aseară ușa camerei ?

EMIL : Ca să-ți cruț umiliința de a te da afară.

CELLA (*palidă*) : Abia acum văd ce umbră mare ai. Acum știu de ce nu se poate încălzi nimeni lângă tine : fiindcă ți-e plină ființa de umbră. Ți-a intrat întunericul în piele și în oase și nu mai vezi nimic...

EMIL : Te văd perfect. Ba, de un minut încoace, așa zice că te văd așa de bine, de parcă ți-aș fi radiografiat inima pînă la ultima celulă.

CELLA : De-ai căpătat darul pătrunderii, folosește-l să te vezi pe tine însuși. Privește-te ! Ți-ai pierdut bărbăția pe sub pământ și-ți plimbi stîrbul nepuținios de pe pat pe fotoliu... Știi de ce ți-ai închis astă noapte ușa ?... De frică ! Te temeai nu cumva să te violez și în loc să aflu un bărbat să nu dau de un cadavru... Și ți-ai putut tu închipui că o femeie ca mine n-avea ceva mai bun de făcut decît să vină la tine ?

EMIL : Totuși, ai venit.

CELLA : Ca să-ți aduc limonada.

EMIL : Adineauri susțineai totuși...

CELLA : Că țin la tine. Da. Cum ții la un scaun familiar sau la un ciine bătrîn.

EMIL : Cam așa spuneam și eu : numai că aveai aerul că nu mă crezi.

CELLA : O iubire făcută din milă. Din milă ! Auzi tu ?

EMIL : Perfect. Cel puțin am terminat cu sclifoselile, cu minciunile și cu vorbele mari. Să ne întoarcem la chestiunile importante : cînd pleci ?

CELLA : Va să zică, mă dai afară !

EMIL : Nu. Prefer să cred că mă părăsești !

CELLA : Și copilul ?

EMIL : E destul de mare să hotărască singur.

CELLA : Știi bine că nu va voi să te lase.

EMIL : Atunci, ce mai poți face ?

CELLA : Am să scriu ziarelor... am să scriu miniștrilor... am să mă adresez justiției.

EMIL : Și crezi serios că există în țara asta măcar un singur judecător care să ți-l dea ? Ar fi suficient numai să mă înfățișez și să deschid gura...

CELLA : Și crezi că faima savantlicului și eroismului tău ar fi destul ca să-ți dea oștiștig de cauză ?

EMIL : Mai întîi, n-am susținut niciodată că sînt un erou... Și-apoi, ce-are a face eroismul meu cu dreptul meu de părinte ?

CELLA : Are... Nu simți cum te privesc oamenii ? Crezi, poate, că te admiră careva ?

EMIL : De ce să mă admire?... Crezi că, atunci cînd ești în primejdie de moarte, te gîndești la admirație ?

CELLA : Nu, poate că nu te gîndești. Dar nu importă ce gîndești tu, ci ceea ce gîndesc alții. Crezi că te admiră cineva ? Nimeni. Nici chiar fiul tău.

EMIL : Titus...

CELLA : N-ai observat cît de neliniștit e de la un timp încoace ?

EMIL : Da. Și-a pierdut toată vioiciunea... Îi otrăvesc inima cu tot felul de răutăți și de prostii.

CELLA : Nu, nu-i otrăvește nimeni înima... Nici chiar eu. El gîndește cum gîndește toată lumea. Asta-i tot. Și cînd te gîndești ce diferență între situația de-acum și aceea cînd te credeau mort... Era o jale universală ! Chiar și eu te plîngeam.

EMIL : Mulțumesc.

CELLA : Deși rămăseserăți îngropați acolo trei inși, nu exista cu adevărat în orașul asta decît un singur mort : tu. De-ar fi putut, și-ar fi dat oamenii viața ca să te scoată din fundul pămîntului... Vorba lui Marcu : de te-ar fi avut viu o clipă, te făceau prim ministru... Și-acum, te iau în deridere !

EMIL : De ce oare ? Ce-am făcut ? Ce s-a întimplat între ieri și azi ?

CELLA : Ai înviat.

EMIL : Ce altceva aș fi putut să fac, să rămîn acolo ?

CELLA : Da. Cel mai inteligent lucru pe care poate să-l facă un mort e să

rămână mort. Ai făcut tuturor o groază de supărări și de neazuri. Chiar și fiul tău ar fi fost mai liniștit.

EMIL: Crezi tu cu adevărat că ar fi vrut să mor?

CELLA: A, nu, bietul copil. La ce te gîndești! Sigur că n-ar fi vrut să mori. Dar e așa de interesant să fii fiul unui mort de care vorbește toată lumea!... Iar tu te-ai jucat! Asta ai făcut: te-ai prefăcut numai că ești mort. Dar nu erai! N-ai fost în stare să rămii mort nici măcar un an, doi... După douăzeci și trei de zile, i-ai stricat toată plăcerea: te-ai întors și ți-ai reluat locul în capul mesei și prerogativele de tată!

EMIL: Și dacă aș fi murit, ar fi încetat oare să fie fiul meu?

CELLA: Bineînțeles că nu. Dar ar fi fost fiul unui erou.

EMIL: Și așa ce e?

CELLA: Fiul unui belfer, salariat al unei universități oarecare. Unde mai pui că e destul de plicticos să fii fiul unui fost erou.

EMIL: De ce „fost”? A încetat fapta mea de a fi activă în lume?

CELLA: Bine, dacă nu vrei „fost erou”, să zicem „erou dubios”. La vîrsta asta... mai ales cînd lipsește o mamă, tatăl nu are nici un rival. E bun, grozav, ba chiar și frumos... E eroul ideal. Și iată că, într-o bună zi, copilul începe să se îndoiască... Domnia absolută a eroului încetează... Începe să aibă nevoie de dovezi.

EMIL: Erou cu dovezi!

CELLA: Da, cu dovezi. În ce constă eroismul tău? Întreabă-te și răspunde-ți: ce să faci cu asemenea fapte? La ce sînt ele bune?

EMIL (cu o ironie fără zîmbet): Se mănîncă, draga mea.

CELLA: Și țin ele de saț?

EMIL: Văzuși moară care să se sature de făină?

CELLA: Sînt ele leac de boală?

EMIL: Este ignorantul omul cel mai sănătos de pe lume?

CELLA: Țin loc de dragoste?

EMIL: Loc? Nu. Dar o fac mai frumoasă. Ce-ar fi dragostea aceea care n-ar mai avea nevoie de nimic altceva decît de ea însăși?

CELLA: Tu judecă-te și vorbește: curajoasă a fost fapta ta, sau disperată?

EMIL: Cine poate cîntări exact cîtă disperare intră în substanța unui act de curaj?

CELLA: Și ce fel de eroism e acela la care te-a obligat întîmplarea?

EMIL: Dar mai este oare prilej de eroism

întîmplarea care te găsește înarmat cu treizeci de ani de învățatură și de experiență: treizeci de ani de necurmat exercițiu al spiritului! Am încercat să-mi fac datoria, asta e totul.

CELLA: Și care e datoria ta, să epuizezi necunoscutul?

EMIL: Nu! Să-i pun din cînd în cînd o întrebare.

CELLA: Să aprinzi o luminare într-un bec infinit!

EMIL: Marile torțe își pot împrumuta lumina și de la o luminare cît un deget.

CELLA: Dacă ai putea, ai steriliza lumea de orice taină!

EMIL: Fii liniștită: mai rămîn destule pentru ca viața să aibă farmec și inteligența o justificare.

CELLA: Două zile numai dacă amînai expediția, surparea n-ar fi produs nici o emoție nicăieri, decît poate în cine știe ce cabinet de savant concediat de destin... De-ai fi știut ce te așteaptă, ai fi intrat? Haide, fii leal și spune drept: de s-ar ridica acum, la orizont, soarele acelei dimineți și ar trebui să mai intri o dată în peșteră ca să înfrunți tot ce-ai înfruntat, ai face-o?

EMIL: Cella, nu-i drept să-mi pui o asemenea întrebare.

CELLA: Răspunde-mi!

EMIL: Să începi o călătorie... să cunoști o lume... să umbli pe la izvorul apelor, pe la rădăcina ierbii, poate chiar pe la sursele vieții...

CELLA: Și senzația de sufocare?

EMIL: Să pipăi rădăcina lumii...

CELLA: Și spaima?...

EMIL: Să descifrezi în laboratorul infinit al subpămîntului devenirea omului.

CELLA: Întunericul viscos, constringerea pămîntului...

EMIL: Foamea, umilînța de a plînge, epuizarea, nălucile... Nu... Nu știi...

CELLA: Vezi... singur o spui!

EMIL: Nu... nu știi de-aș putea. Dar dacă m-aș afla în aceeași situație, cred că aș acționa la fel.

CELLA: Crezi!... Spui... Vorbe! Vorbe! Lipsește numai primejdia care să le dea preț!

EMIL: Crezi?

CELLA: Adevărul e că ești un om ca toți oamenii...

EMIL: E primul compliment pe care mi-l faci.

CELLA: Un om banal...

EMIL: Cine știe oare din ce stofă sînt eroii?

CELLA: Un om de toate zilele...

EMIL : Cine e făcut să trăiască numai duminicile ?

CELLA : N-ai avut nici măcar norocul — dacă nu bunul-simț — să mori de-a binelea ; n-ai fost în stare, nu să fii un erou, nici măcar să lași iluzia unui erou. Cel mult un erou pentru copii !

EMIL : Poate că sînt și singurii care au cu adevărat nevoie de eroi.

CELLA : Un erou născut din închipuirii, nu din faptă... Unul care încurcă numai lumea !

EMIL : Ce ciudate păreri mai ai și tu despre eroism !

CELLA : De ce ți se par ciudate ?... Pentru că le gîndesc eu ?

EMIL : Nu pentru că le gîndești... Pentru că, de fapt, n-ai nici o credință ! Oamenii ca tine nu cred în nimic, necum în eroi...

CELLA : Se poate foarte bine trăi și fără ei. Crezi că le duce cineva dorul ?

EMIL : Ți-am mai spus : poate că numai popoarele și copiii. (*Dă să iasă.*)

CELLA : Emil... unde te duci ?... Emil, n-am vrut să te jîgnesc... Am spus o mulțime de prostii ! Am vrut să te jîgnesc !... Dar nu-i adevărat ce-am spus... Unde te duci ?

EMIL : Poate îl întîlnesc pe Titus... Să facem o plimbare împreună, pînă îți faci tu bagajele. (*Iese. Cella a rămas o clipă locului, descumpănită. apoi, obosită deodată, a pus mîna pe telefon și-a format un număr.*) Alo, agenția ?... Cînd pleacă primul tren spre București ?... Da, mulțumesc. (*Intră Matei.*)

MATEI : Cella... ce s-a întîmplat aici ?

CELLA : De ce ?... Ce să se întîmple ?

MATEI : L-am văzut pe Emil... Era foarte tulburat. A trecut pe lingă mine fără să mă vadă. Era atît de adîncit în gînduri că nici măcar n-am avut curajul să-l opresc... Ce i-ai spus ?

CELLA (*a sesizat în glasul lui o amenințare vagă : bubuitul unei furtuni încă foarte îndepărtată. Și a ridicat capul neliniștită*) : Ce să-i spun ?

MATEI : Ce cuvinte otrăvite i-ai injectat ! Ți-am spus odată că, de n-o să-l lași în pace, am să te gîtui cu mîinile mele...

CELLA : Nu... nu mi-ai spus.

MATEI : Aveam impresia că ți-am spus... Ce i-ai zis ?

CELLA : Ce să-i spun ? (*Rizînd nițel isteric.*) Vorba lui... L-am cerut în căsătorie.

MATEI : Va să zică... asta era ! Ca să fii sigură de ouă, vrei și găina ! (*Bănuitor.*) Asta a fost tot ?... Și ce ți-a răspuns el ?

CELLA (*atentă*) : Te temi nu cumva să fi acceptat ?

MATEI : Ar trebui să fie nebun ! Eu, unul, n-aș vrea să fiu bărbatul tău pentru nimic în lume... (*Cu un zîmbet care îndulcește jîgnirea.*) Cu o acțiță atît de mare ca tine, n-aș ști niciodată cînd joci teatru și cînd ești sinceră.

CELLA : Noroc că nu-i vorba de tine !

MATEI : Slavă Domnului !... Ai fi fost în stare să mă pui să-mi omor femeia și copiii ! (*Gînditor.*) De asta era atît de tulburat ?

CELLA : Crezi că era într-adevăr tulburat ?

MATEI : Da, foarte... Doar nu vei fi încercat...

CELLA : Ba poate că da !

MATEI (*consternat*) : Doar n-ai să-mi spui că ai încercat să i te bagi în pat !

CELLA : Ba poate că da... Ce nostim ! Ești gelos ?

MATEI : Cella... ce se întîmplă în casa asta ?... Ce s-a întîmplat între tine și el ?

CELLA (*cu capul plecat*) : Nimic.

MATEI : Nu-nțeleg.

CELLA : Acum vreo două zile... ațipise în fotoliul lui... Parcă era mort. În olipa aceea, l-am iubit. Mi-am amintit că era omul pe care îl iubisem odinioară, am văzut pe fața lui toată suferința... Și-atunci... nu știu ce mi-a venit... M-am aplecat să-l sărut.

MATEI (*iritat*) : Cum s-ar spune, i-ai trecut bogăția pe sub nas !

CELLA : În clipa aceea, a deschis ochii și m-a întrebat calm : vrei să-mi dai limonada ?

MATEI : Da... Emil e în stare de așa ceva.

CELLA : Seara, tîrziu, am vrut să intru în camera lui... Am găsit ușa încuiată.

MATEI (*stupefiat*) : Dar ce căutai tu la ușa lui ?... Doar n-o să-mi spui că voiai...

CELLA : Ba da, asta voiam... Lucrul cel mai ciudat e că cinci minute înainte nici măcar eu însămi habar nu aveam că mă voi hotărî să intru la el... De unde a știut el că o voi face ?

MATEI : Asta nu ți s-a mai întîmplat niciodată, nu-i așa ?

CELLA : Niciodată. Il simt rece, inexpugnabil, incoruptibil : ca pămîntul. (*Cu ironie.*) Pesemne, de cînd poartă în piept o inimă de erou, a devenit de piatră. Îi mai lipsește numai un soclu ca să-l putem căra direct în Piața Nouă. Un bolovan care încurcă drumul !... Ce cauți el aici ? Acolo trebuia să rămînă, în peșteră, sub pă-

mînt, una cu întunericul... Nu sã tulbure lumea... sã... (Iși dă seama că a vorbit mai mult decît trebuie.) Ce te uîți la mine așa?

MATEI: Acum știi cine vorbește cu gura ta: spiritul meschin al mediocrității.

CELLA: De ce? Pentru că nu mă închin acolo unde tu bați mătânii? Tu vrei sã-l admir. Prefer sã-l compătimesc.

MATEI: Te cred. Compătimirea ne dă iluzia generozității, admirația ne îndătează. În compătimire avem sentimentul că sîntem mai buni, în admirație biruie uneori sentimentul inferiorității noastre.

CELLA: Nu simt nevoia sã admir.

MATEI: Pentru că și admirația e o formă de dãruire. Și tu nu știi sã dãruie, nu știi decît sã iei.

CELLA: Ce sã admir: izbînda instinctului de conservare și eroismul moșit de întîmplare?

MATEI: Atîta ai înțeles tu din tot ce s-a întîmplat?! Zgîrcită cu admirația ta, înclinată sã suspectezi fapta mare, numai atîta ești tentată sã crezi, că eroismul se confecționează?

CELLA: Da, se confecționează! În definitiv, cine l-a pus sã coboare în peșteră?! De nu s-ar fi coborît, nu s-ar fi întîmplat nimic!

MATEI: Da... dar a coborît! Din observația curentă că eroii sînt oamenii împrejurărilor excepționale, tragem concluzia idioată că eroii își creează și împrejurările. Ai, cum s-ar spune, naivitatea de a crede că organizăm catastrofe ca sã producem eroi. Cu asemenea mentalitate, nu m-aș mira sã-ți închipui că d-ai a se fac războaie, pentru ca popoarele sã-și procure cîtiva eroi naționali!... Te înșeli!... Întîmplarea poate sã ofere împrejurările, dar nu poate face eroi din niște maimuțe fără suflet eroic. Un adevărat erou este întotdeauna un erou potențial: întîmplarea poate elibera potențialul, dar potențialul nu poate fi opera întîmplării. Erou ești, nu devii. În sensul ăsta, devenirea nu-i decît o desfășurare. Cu fapte ca ale lui Emil se consolidează sufletul unui popor. Înțelegi tu ceva din ceea ce îți spun? Nu, nu înțelegi! Ceea ce nu-i poți tu ierta lui Emil nu e eroismul lui, de care puțin îți pasă, ci faptul că n-a murit. Mort, poate că nu i-ai fi refuzat nici admirația.

CELLA: Poate.

MATEI: Și știi de ce?... Un erou mort costă mai ieftin și deranjează mai puțin. Unuia viu avem sentimentul că-i datorăm prea mult. Se vede treaba că nu putem trăi cu sentimentul că sîntem datori... Ne mîndrim cu eroii noștri, dar nu ținem deloc sã-i avem vecini: sînt prea înalți pentru ușile noastre, ocupă prea mult loc ca sã le ajungă un singur scaun, e foarte obositor sã-i saluți toată ziua și costă prea mulți bani festinul la care ar trebui sã-i pofțim. Pe scurt, un erou ca Emil e o ființă incomodă, el nu încapе în existența ta, abia îl încapе istoria, locul lui cel mai potrivit nu e la masa ta și în patul tău, ci într-o carte de istorie, între două tartaje sigure ca porțile infernului.

CELLA: Poate că așa și trebuie sã fie!... Ce-ai voi, sã i se facă statuie în piață?

MATEI: De ce nu? Faptele lui sînt oare mai puțin exemplare? Nu moartea face pe eroi, ci cauzele mari. Cauza lui, acolo și în clipa aceea, asta a fost: sã slujească știința și sã salveze viața altora. De-ar fi făcut treaba asta în timp de război, ar fi fost citat, decorat, înaintat, înălțat pe un soclu, insalat la rãspîntia a trei străzi și i s-ar fi gãsît loc și într-o carte de istorie... Dar momentul ăla de groază, de cumpănă, de durere și de luptă cu întunericul și cu moartea nu e oare un moment de război? De ce atunci sã-i refuzăm rușinați onoarea și respectul?

CELLA: Vezi bine, nu i-l refuză nimeni... Se sfîlesc. Au bun-simț și simțul ridicolului.

MATEI: A, mai ales simțul ridicolului: iată un simț căruia nu i se datorește pe lumea asta nimic mare!

CELLA: Nu sînt singura care gîndește așa.

MATEI: Și asta te liniștește, că nu ești singura? Dar uite-te în jurul tău: cine sînt cei cu care te asemeni? Nu ai impresia că sînt un fel de schilozi, că le lipsește ceva?

CELLA: Ce?

MATEI: Simțul esențial al sublimului.

CELLA: Eu am simțul realității. Tu vrei pentru Emil cinstirea și respectul care se acordă numai morților. Dacă rîvnea așa ceva, n-avea decît sã rămînă acolo unde a fost. Ia gîndește-te numai ce s-ar întîmpla dacă toți eroii lumii ar coborî de pe soclurile lor, din mausoleurile lor, din cărțile lor de istorie, și s-ar înghesui în oraș... O, ar fi foarte greu de respirat. Slavă Domnului, lucrul

e cu neputință. N-o fi măreț. Dar cel puțin e igienic.

MATEI: Și-ai avut cruzimea să i-o spui?

CELLA: Da. Dacă are curaj, n-are decît să se ducă și să se îngroape.

MATEI: A... Asta vrei?

CELLA: Să nu te atingi de mine!...
(*Intră Marcu.*)

MARCU: Bună-ziuă. Mă iertați că dau buzna așa... Dar umblă zvonul... Titus e acasă?

CELLA (*albă*): Titus?... S-a întîmplat ceva?

MARCU: Nu știu... Am trimis pe cineva să vadă... Mi s-a telefonat... umblă zvonul că a intrat în mină... în mina aia veche. (*Cu priviri neliniștite de la unul la altul.*) Va să zică, nu e acasă! Și eu care credeam că poate îl aflua acasă!... Sfinte Dumnezeule, te pomenești c-o fi adevărat! (*Se așază.*) Și cînd te gîndești: chiar ieri s-a discutat să se arunce în aer gura minei, să blocăm intrarea... Dar Emil unde-i?

CELLA: În oraș.

MARCU: A... (*Intră Primul cetățean.*) Ei, aflași ceva? E adevărat?

PRIMUL CETĂȚEAN: Știu eu!?... S-a adunat lume multă... Copiii zic c-a intrat.

MARCU: Și nu s-a băgat nimeni să cerceteze?

PRIMUL CETĂȚEAN: Ba au intrat ei vreo doi, dar au ieșit imediat... Parcă poți să intri așa, cu mîinile goale? E o beznă de moarte. Manea, care a intrat odată, zice că s-aud și bubuituri înfundate, de parcă s-ar prăbuși undeva galerii... (*Dă cu ochii de Cella.*) Da! Îs vorbe! (*Intră al doilea cetățean.*)

AL DOILEA CETĂȚEAN: Tovarășe Marcu!

MARCU: Ce mai e?

AL DOILEA CETĂȚEAN: O intrat...

MARCU: Cine o intrat?

AL DOILEA CETĂȚEAN: Profesorul.

MARCU: E nebun!

MATEI: Nu mai nebun ca atunci cînd își salva coechipierii. Acum își salvează copilul.

AL DOILEA CETĂȚEAN: Au cercat vreo cițiva să-i spună, să-l roage... Dar nici nu s-a uitat la ei. A poruncit să se facă cutare lucru și cutare... Știți cum comandă el! Că oamenii s-au suppus pe loc... De la unul a luat o scurtă, de la altul — se brodisse un motociclist — a luat cascheta... A mai aflat și o lampă electrică... Pe urmă a poruncit să se telefoneze la spital și la mină, după echipa de intervenție... Și a intrat.

MARCU (*coplesit*): Și nu s-a găsit nimeni să-l rețină?

AL DOILEA CETĂȚEAN: Nu.

MARCU: Nu i-a spus nimeni că-i nebun?

AL DOILEA CETĂȚEAN: Cine să-i spună?

MARCU: Și s-a telefonat?... Matei, eu n-am răbdare, mă duc într-acolo. (*Cellei.*) Stai liniștită... că tot n-ai ce face acolo. (*Lui Matei.*) Rămii pe-aici... N-o vezi în ce hal e?... Haideți!... Dacă sint noutăți, vă trimit eu vorbă. (*Se mai întoarce odată.*) Of! Asta nu trebuia să se întîmple. (*Iese cu cetățenii.*)

MATEI: Ai auzit?... Se teme nu cumva să mori de supărare... Stai aici! Unde vrei să te duci?... Vrei să transporti acum scena în stradă?

CELLA: Parcă s-aud pași.

MATEI: A, ai început să vezi stafii!
(*Ușa se deschide încet și apare Titus, urmat de Pantalon.*)

TITUS: St. încet... Să nu faci vreo prostie... să nu ne simtă nimeni... Noroc că am apucat să ne ascundem, altfel ne vedeau cu toții. Și dacă află tata... se supără rău.

CELLA (*șoptit*): Titus...

TITUS (*tresărind*): O... mama!

CELLA (*pierdută*): Ce-i cu tine? Ce s-a întîmplat? (*Pipăindu-l înfrigurată.*) N-ai pățit nimic?

TITUS: Ce să pățesc?

MATEI (*aspru*): Știi că lumea vorbește că te-ai pierdut în mină?... Ai intrat în mină, adevărat?

TITUS: M-am certat cu băieții. Ziceau că n-am curaj să intru, cum n-a avut nici tata... Și că e legătură poate să fie între mina veche și peșteră? Atunci m-am infuriat și am intrat și l-am luat și pe Pantalon.

MATEI: Și cum ai ieșit?

TITUS: Păi n-am vrut să ies. Băieții m-au strigat... m-au strigat... Și dacă au văzut că nu ies, s-au speriat și au fugit tipînd în gura mare. Și eu, de-al dracului, ca să-i sperii de tot și să-mi bat joc de ei, am profitat și am ieșit cu Pantalon, și m-am fofilat peste cîmp să nu mă vadă nimeni și să creadă că n-am ieșit... (*Încetul cu încetul, încăperea s-a umplut de oameni mohoriți și tăcuți și Titus îi descoperă deodată, neliniștit, în jurul lui.*) Dar tata unde-i?

CELLA: În oraș.

MATEI: A intrat în mină să te caute.

TITUS: Dar... dar n-am vrut să fac nimic rău.

CELLA (*liniștitoare*): Sigur că nu.

MATEI : Ia mai bine să se repeadă ca-
reva să spună că băiatul e acasă!
(*Dar nu se clintește nimeni.*) Bine, las'
că mă duc eu ! (*Intră Oroș.*) Ce-i Oroș,
vii de-acolo? Ce se aude? A sosit
echipa de intervenție?

OROȘ : Sosit.

MATEI : Și salvarea?

OROȘ : Și.

MATEI : Au intrat în mină.

OROȘ : Da, au intrat.

MATEI : Și Emil?...

OROȘ : Nu răspunde nimeni.

MATEI : Ei, drace, doar nu poate să fi
ajuns departe! Nu dispăre un om în
cinci minute! (*Ironic.*) Sau l-o fi aș-
teptat vilva la intrare... și l-a poftit la
plimbare!

OROȘ (*palid*) : Care vilvă?

MATEI : Bine... (*Dă cu ochii de copil
și tace.*) Mă duc să văd ce se întâmplă.
(*Iese.*)

TITUS (*se apropie de Oroș și-l trage de
haină*) : Tata a intrat singur?

OROȘ : Singur.

O FEMEIE : Era un om întreg.

ALTĂ FEMEIE : Nimeni n-ar fi cutezat
ca el.

UN MINER : Oameni ca el sînt rari ca
aurul în minereu.

UN CETĂȚEAN : Putea să mai aștepte.

OROȘ : De ți-ar fi fost copilul în mină,
așteptai?

TITUS (*Cellei*) : Crezi că i s-a întîmplat
ceva rău?

CELLA : Fii liniștit. Lui nu i se poate
întîmpla nimic rău.

TITUS (*lui Oroș*) : Crezi că e supărat?

OROȘ : Știu eu?

TITUS : O să mă ierte?

OROȘ : Ce să faci!?... O să te ierte.

TITUS (*Cellei*) : Dacă i s-o fi întîmplat
ceva?

CELLA : Ce să i se întîmple? Întîrzie.

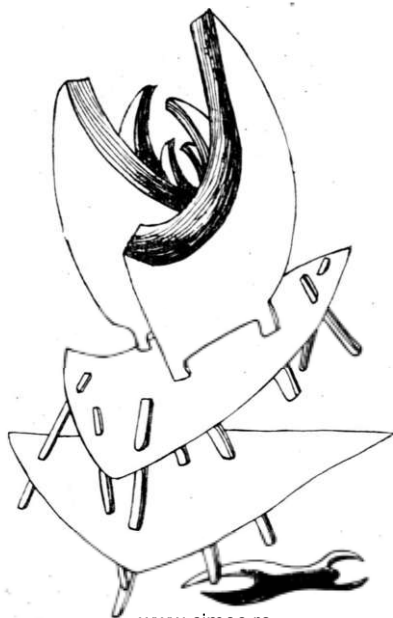
TITUS : Dar de ce întîrzie?

CELLA : Așa-i el... zăbavnic.

TITUS : Dar se întoarce, nu?

CELLA (*îmbrățișîndu-l îngîndurată*) : Tu
nu știi că tata se întoarce întotdeauna?

C O R T I N A

Ilustrația:

MARCELA CORDESCU